

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

INGELMUNSTER NIJVERHEIDSTRAAT (prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteur: Tina Bruyninckx
Redactie: Bert Acke

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2013/27

Figuur 1 op schutblad: Algemeen zicht vanuit het noordoosten van het terrein.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgaving ☐	Prospectie ☒
Vergunningsnummer: 2013/173	
Datum aanvraag: 09/04/2013	
Naam aanvrager: BRUYNINCKX Tina	
Naam site: Ingelmunster, Nijverheidstraat	
Naam aanvrager metaaldetectie: BRUYNINCKX Tina	
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2013/173 (2)	

Opdrachtgever:	Bouwwerken Taelman nv Vijvestraat 39 8720 Dentergem
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Jessica Vandevelde (erfgoedconsulent Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen)
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:	Willem Hantson (stafmedewerker archeologie RADAR)
Projectleider:	Bert Acke
Leidinggevend archeoloog:	Tina Bruyninckx
Archeologisch team:	Gwendy Wyns, Bart Bartholomieux
Plannen:	Tina Bruyninckx
Conservatie:	/
Materiaaltekeningen :	/
Start veldwerk:	29/04/2013
Einde veldwerk:	30/04/2013
Wetenschappelijke begeleiding:	Willem Hantson (stafmedewerker archeologie RADAR)
Projectcode:	INNI13
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Ingelmunster
Deelgemeente:	/
Plaats:	Nijverheidstraat
Lambertcoördinaten:	X = 72198; Y = 179198; X = 72203; Y = 179259; X = 72293; Y = 179270; X = 72282; Y = 179152
Kadastrale gegevens:	Ingelmunster Afdeling 1, Sectie B, Percelen 942H2, 943E en 944E
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	Bouwwerken Taelman nv Vijvestraat 39 8720 Dentergem
Titel:	Archeologische prospectie Ingelmunster Nijverheidstraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.
Rapportnummer:	2013/27
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. BODEMKUNDIGE SITUERING	11
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	13
4.1. HISTORISCHE INFORMATIE	13
4.2. ARCHEOLOGISCHE INFORMATIE	16
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	19
5.1. ALGEMEEN.....	19
5.1.1. <i>Vraagstelling</i>	19
5.1.2. <i>Randvoorwaarden</i>	19
5.2. BESCHRIJVING VAN DE OPGRAVINGSMETHODE.....	20
5.2.1. <i>Veldwerk</i>	20
5.2.2. <i>Vondstverwerking en rapportage</i>	21
6. RESULTATEN	23
6.1. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN EN VONDSTEN	23
6.1.1. <i>Steentijd</i>	23
6.1.2. <i>Metaaltijden en Romeinse periode</i>	26
6.1.3. <i>Middeleeuwen, postmiddeleeuwen en recent</i>	36
6.2. STRATIGRAFIE.....	42
7. INTERPRETATIE EN DATERING VAN DE VINDPLAATS	47
7.1. DE “DUBBELE GRACHTSTRUCTUUR”: EEN VERDEDIGINGSSTRUCTUUR?	47
7.2. TEN ZUIDEN VAN DE VERDEDIGINGSSTRUCTUUR	50
7.3. TEN NOORDEN VAN DE VERDEDIGINGSSTRUCTUUR	51
8. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	53
9. SYNTHESE	57
10. LITERATUUR	61
11. BIJLAGEN	63

2. INLEIDING

In het kader van de geplande aanleg van een verkaveling ter hoogte van enkele percelen aan de Nijverheidstraat te Ingelmunster (provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 29 en 30 april 2013 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever en financierder van het onderzoek was bouwwerken Taelman uit Dentergem. Eerder vond op het terrein reeds een gericht steentijdonderzoek plaats in de vorm van twee booronderzoeken, gevolgd door een proefputtenonderzoek. Uit de resultaten bleek dat binnen of direct rondom het plangebied één of meerdere steentijdvindplaatsen aanwezig zijn, die echter niet duidelijk af te bakenen zijn in tijd en ruimte.¹ Duidelijk is wel dat het moet gaan om een vindplaats met een lage tot zeer lage densiteit en/of een zeer kleine omvang, en met een beperkte gaafheid. Verder gericht steentijdonderzoek was aldus niet aangewezen. Tijdens deze onderzoeken werden wel directe aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen uit recentere periodes. Om te vermijden dat waardevolle informatie ongedocumenteerd verloren zou gaan, werd besloten het terrein voorafgaand aan de verkavelingswerken verder archeologisch te evalueren door middel van proefsleuven. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorwaarden opgelegd door Onroerend Erfgoed. Willem Hantson stond in voor de wetenschappelijke begeleiding.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch prospectieonderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken wordt de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor mogelijk vervolgonderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Bij het rapport hoort een DVD met daarop alle foto's, de plannen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Luc Taelman (Bouwwerken Taelman), Jessica Vandeveld (Onroerend Erfgoed), Willem Hantson (Intergemeentelijke Onroerend Erfgoeddienst RADAR), grondwerken Bekaert Maarten, landmeetbureau Verland, Guy De Mulder (Universiteit

---

¹ Noens G. & Mikkelsen J. 2012.

Gent), Joris Sergant (Universiteit Gent en GATE bvba), Heemkundige Kring Den Hert en collega's Maarten Bracke, Bert Mestdagh en Gwendy Wyns.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

Ingelmunster bevindt zich in het zuidoosten van de provincie West-Vlaanderen, tussen de steden Kortrijk, Roeselare, Tielt en Waregem. De gemeente grenst in het noorden aan Meulebeke, in het oosten aan Oostrozebeke, in het zuiden aan Harelbeke en Lendelede, en in het westen aan Izegem. De dorpskern bevindt zich ten noorden van de rivier de Mandel. Dit is een bijrivier van de Leie die ontspringt in de omgeving van Passendale en Westrozebeke. De rivier is vandaag grotendeels rechtgetrokken. Ter hoogte van het plangebied werd in de 2de helft van de 19de eeuw in de oude rivierbedding van de Mandel het kanaal Roeselare-Leie aangelegd. De gemeente kent een vrij vlak reliëf, de kerkdorpel bevindt zich op een hoogte van +17,64m TAW.²

Het onderzoeksgebied ligt ongeveer 700m ten oosten van het dorpsplein. Het valt samen met percelen 942H2, 943E en 944E, Afdeling 1, Sectie B. Ten noorden en westen wordt het plangebied begrensd door tuinen van woningen langsheen de Oostrozebekestraat, in het oosten door bebouwing langsheen de Nijverheidstraat en in het zuiden door de voetweg nr. 40, die de Nijverheidstraat verbindt met de terreinen van Monument Vandekerckhove nv. De Mandel situeert zich zo'n 50m verder naar het zuiden. Het terrein was vóór het archeologisch onderzoek in gebruik als akkerland en heeft een totale oppervlakte van circa 0,82ha. De percelen hellen af van het noordwesten naar het zuidoosten richting de vallei van de Mandel, waarbij de hoogte varieert tussen circa +17,40 m TAW en +15,50 m TAW. Op mesoschaal is het gebied gelegen op een lang, zeer zacht zuidelijk hellend vlak.³

---

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21732>

³ Noens G. et al. 2012.

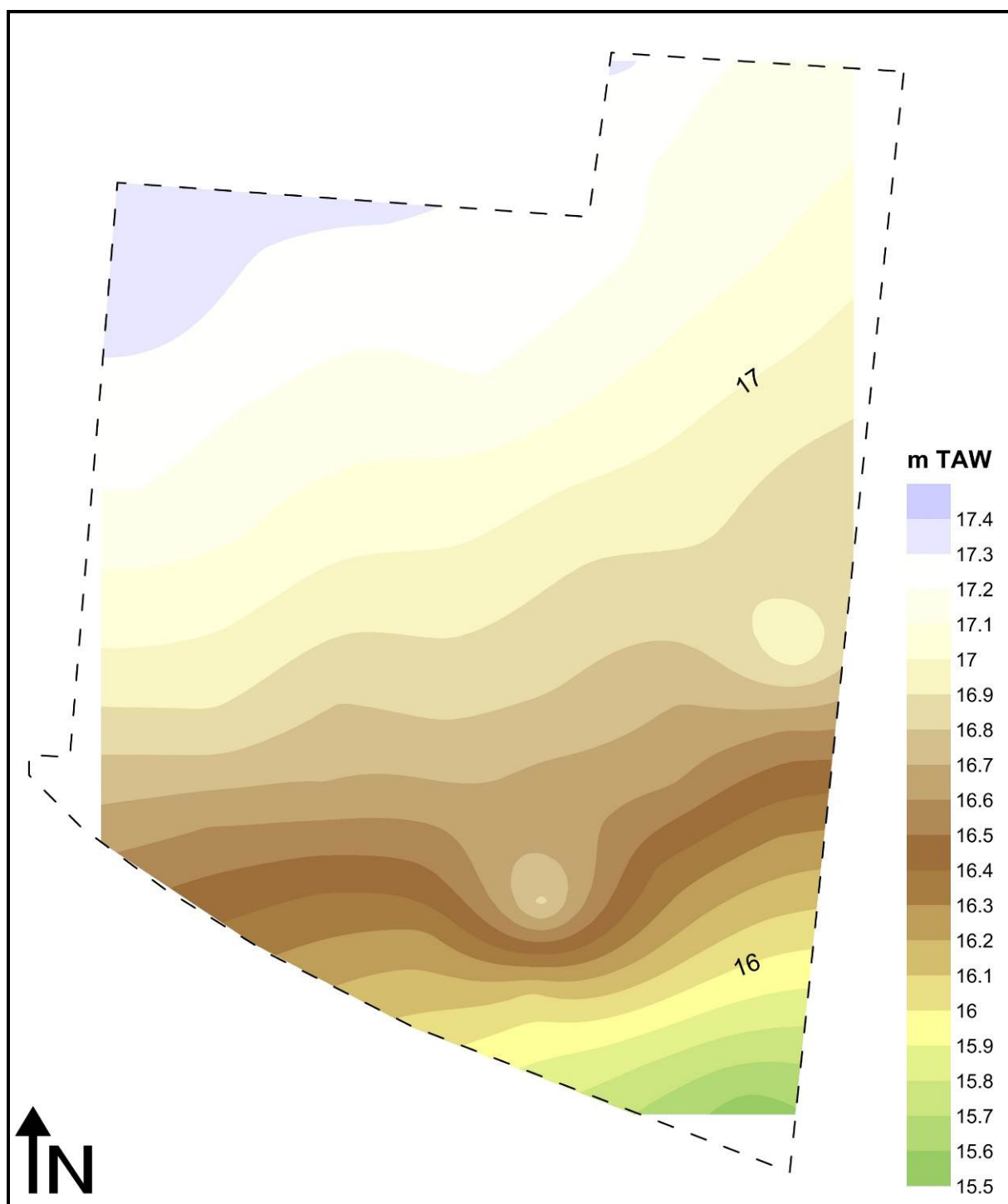

Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied in de provincie West-Vlaanderen (rood kruisje) en aanduiding van het onderzoeksgebied op de topografische kaart (rode kader) (© <http://www.giswest.be/> en MVDK nv).

Figuur 3: Aanduiding van het onderzoeksgebied op een satellietfoto (rode kader) (© <http://www.giswest.be/> en MVDK nv).

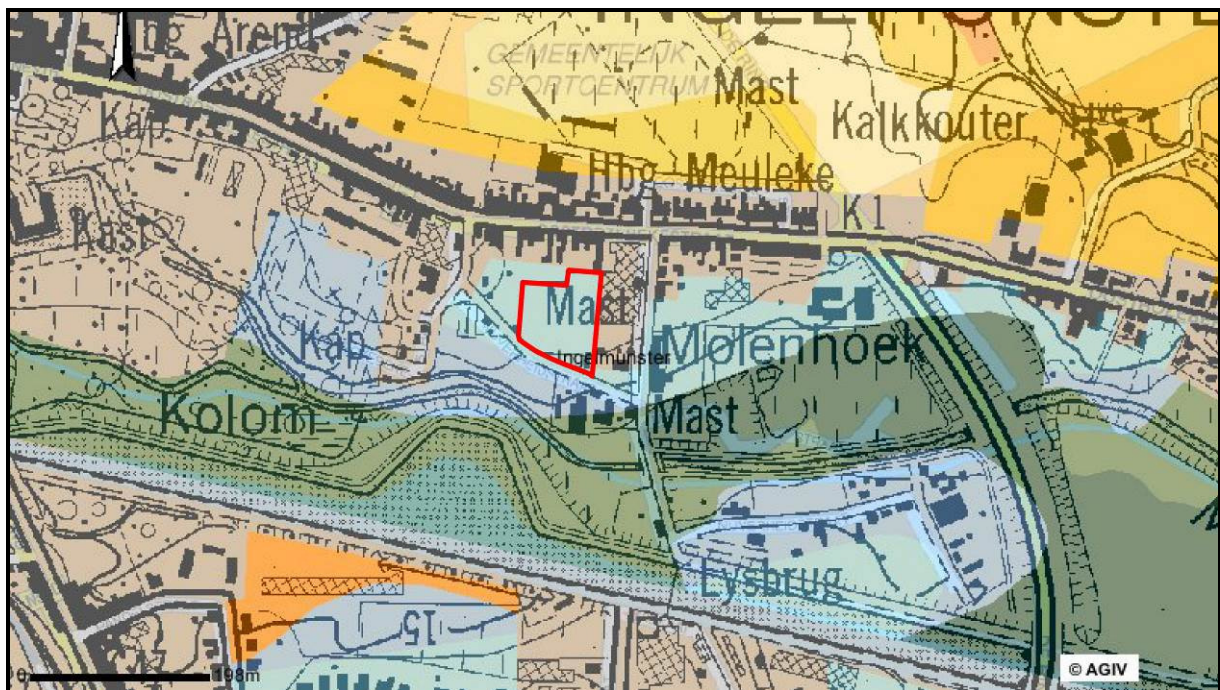

Figuur 4: Hoogtemodel van het plangebied (© Noens G. et al. 2012).

3.2. Bodemkundige situering

Het plangebied wordt op de bodemkaart aangeduid met de code Sbc, die gegeven wordt aan droge lemige zandgronden met een sterk gevlekte of verbrokkelde textuur B horizont.⁴ Dit bodemtype wordt omschreven als een uitgeloogde bodem. Eigenlijk ligt Ingelmunster nog in de zandleemstreek en gaat het binnen het projectgebied om Weichseliaanse zanden die zich over een relatief smalle strook langs de Mandel uitstrekken. Net ten zuiden van het onderzoeksgebied hebben de bodems dan weer een textuur van klei tot zware klei. Het zijn alluviale bodems van de Mandelrivier.

Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische bodemkaart (rode kader) (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/> en MVDK nv).

---

⁴ <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Historische informatie⁵

De eerste vermelding van Ingelmunster dateert van 1099, als "Ingelmoenstre", wat etymologisch verklaarbaar is als Engels klooster (Anglomonasterium) of klooster op de hoek (het Germaanse angel) van de heerlijkheid. Tegenwoordig wordt meer geloof gehecht aan de stelling dat 'Ingel' verwijst naar een hoek of een hoekperceel. Bovendien zou 'munster' afgeleid zijn van 'moustier', een Romaanse term voor kerk. Ingelmunster zou dan eerder verwijzen naar een kerk op de hoek of op een hoekperceel.⁶

Het kasteel van Ingelmunster werd door Robrecht de Fries, graaf van Vlaanderen in 1071 -1093, gebouwd op de ruïnes van het Engels (?) klooster uit de 7de eeuw dat in 882 geplunderd en in brand gestoken werd door de Noormannen. Het kasteel lag op de strategische kruising van de Mandel en de (krijgs)weg Kortrijk-Brugge en speelde in 1297 een belangrijke rol in de strijd tussen de graaf van Vlaanderen en de Franse koning Philips de Schone. Deze laatste beloofde de Brugse schepenen in het kasteel om de relikwie van het H. Bloed te sparen. Het kasteel en de omringende heerlijkheden waren achtereenvolgens eigendom van de familie van Rodhes (13de eeuw), de huizen van Gistel (14de eeuw) en van Bourgondië (15de eeuw), en vanaf 1583 van de Saksische familie de Plotho. In 1825 erfde de Franse graaf de Montblanc het kasteel en gronden. In 1986 ging het kasteel over in handen van de plaatselijke brouwerij Van Honsebrouck.

De sterke positie die de kasteelheren innamen en de strategische ligging van Ingelmunster zorgden er meermaals voor dat het dorp en het kasteel het doelwit waren van vernielingen en plunderingen. Circa 1452 werd het dorp platgebrand toen opstandige Gentenaren het kasteel tevergeefs aanvielen. Ook in de 16de en 17de eeuw had Ingelmunster sterk te lijden onder de politieke en religieus-politieke conflicten, die noch het dorp, noch het kasteel spaarden. In 1580 stonden in de omgeving van de Weststraat de Spaanse troepen en die van de Franse Hugenoten tegenover elkaar tijdens de zogenaamde Slag van Ingelmunster. Ingelmunster dankt zijn naam van Brigandsgemeente aan de Brigandszondag, de boerenopstand van oktober 1798 tegen de algemene conscriptiewet onder de Franse bezetting. Tijdens de beide wereldoorlogen fungeerde Ingelmunster als een belangrijk spoorwegknooppunt en lokaal bevoorradingscentrum voor de Duitse bezetter. In Wereldoorlog I werd in het kasteel

---

⁵ Gebaseerd op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21732>.

⁶ Vanhaecke W. 2009, p. 54.

het hoofdkwartier van de Noordelijke legers ondergebracht. Het dorp werd een logistiek centrum voor materiaal en munitie, waarbij het station van Ingelmunster de draaischijf was. In Ingelmunsterbos, ter hoogte van de 'Hazekapel' in het zuiden, werden een munitiearsenaal en een schietplein aangelegd. Tussen de Groenstraat en de Doelstraat lag een werkkamp voor krijgsgevangenen. Naast het station waren er ook nog twee vliegpleinen. Deze strategische plaatsen werden meermaals het doelwit van aanvallen. Zo werd de munitieopslagplaats in Ingelmunsterbos op 4 juni 1917 aangevallen met vliegtuigbommen.⁷

Ook tijdens Wereldoorlog II werd gebruik gemaakt van het Ingelmunsterbos. Uit nauwkeurige beschrijvingen van troepenbewegingen is geweten dat het terugtrekkende Belgische leger op 24, 25, 26 en 27 mei 1940 door Ingelmunster trok. De 3de compagnie van het 16de regiment en de 1ste compagnie van het 8ste regiment bezetten Ingelmunsterbos en de nabije omgeving om de oprukkende vijand tegen te houden. Op 27 mei 1940, een dag voor de Belgische capitulatie, werd Ingelmunster ingenomen onder voortdurende bombardementen en vuurgevechten.⁸

Over het onderzoeksgebied zelf is op historisch vlak niet veel geweten. De Ferrariskaart geeft aan dat het terrein omstreeks 1770 in gebruik was als akkerland, en ook op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) en de Poppkaart (1842-1879) zijn ter hoogte van het plangebied geen gebouwen weergegeven, enkel perceelsgrenzen. Op deze kaarten is ook te zien dat de loop van de Mandel in die tijd meer zuidwaarts lag.

Figuur 6: Situering van het onderzoeksgebied op de Ferrariskaart (rode cirkel) (© X. 2009 en MVDK nv).

⁷ Verscheure A. 2008, pp. 73-75.

⁸ Verscheure A. & Vanhoutte D. 1993.

Figuur 7: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (rode kader) en de huidige loop van de Mandel (blauwe lijnen) (© <http://www.giswest.be/> en MVDK nv).⁹

---

⁹ Persoonlijke communicatie Willem Hantson: het verplaatsen van de loop van de Mandel heeft ook te maken met het feit dat op deze hoogte destijds een zwaaiком was aangelegd in het kanaal Roeselare-Leie, waardoor men de Mandel wel naar het noorden moest opschuiven.

4.2. Archeologische informatie

In Ingelmunster werd nog niet veel archeologisch onderzoek verricht. Hoewel de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) een honderdtal locaties in Ingelmunster bevat waar archeologische vindplaatsen gekend zijn, gaat het veelal over losse vondsten tijdens archeologische prospecties, toevalsvondsten bij werkzaamheden en waarnemingen op cartografische bronnen en luchtfoto's.¹⁰ Op een vijftigtal locaties werden artefacten uit de steentijd aangetroffen, waarvan slechts drie (oude) vondstmeldingen nader aan een periode werden toegewezen, namelijk het Neolithicum. Uit de metaaltijden zijn slechts twee vindplaatsen gekend, ontdekt tijdens veldprospecties in 1984. Op een vijftigtal locaties, vooral in het zuiden van de gemeente, werd materiaal uit de Romeinse periode aangetroffen, en ook hier gaat het voornamelijk om prospectievondsten. Een tachtigtal locaties leverde dan weer een middeleeuwse toewijzing op, maar opnieuw betreft het vooral losse vondsten, alsook cartografische beschrijvingen. In 2012 vond in de buurt van de Zandberg wel een archeologische opgraving plaats waar, naast een gebouwplattegrond van een volmiddeleeuwse boerderij, ook verschillende kolenbranderskuilen werden aangetroffen.¹¹

Het onderzoeksgebied is gelegen op een droog en hoger gelegen terrein langs de Mandelvallei. Dit soort locaties is steeds een aantrekkingspool geweest voor bewoning, en het terrein heeft in het bijzonder een hoge verwachting voor wat betreft de steentijd.¹² In de onmiddellijke omgeving van het projectgebied zijn verschillende vindplaatsen gekend. Tijdens een recente veldprospectie uitgevoerd door Willem Hantson (stafmedewerker archeologie, RADAR) werden een aantal lithische artefacten uit de steentijd aangetroffen, alsook middeleeuws aardewerk. In een eerste fase van het archeologisch onderzoek werd een karterend en waarderend booronderzoek uitgevoerd om een betrouwbaar inzicht te krijgen omtrent de aanwezigheid van mogelijke steentijdvindplaatsen binnen het plangebied. Op basis van de resultaten van dit booronderzoek werd een aanvullend waarderend onderzoek geadviseerd in de vorm van proefputten. Hoewel er verschillende artefacten werden aangetroffen en er wel degelijk sprake is van een vindplaats, is de gaafheid ervan te beperkt om verder intensief onderzoek naar steentijdsites te verantwoorden. Net als bij de veldkartering werden bij de booronderzoeken en de proefputten ook directe aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen uit recentere perioden.¹³ Bij het

---

¹⁰ <http://cai.erfgoed.net/>

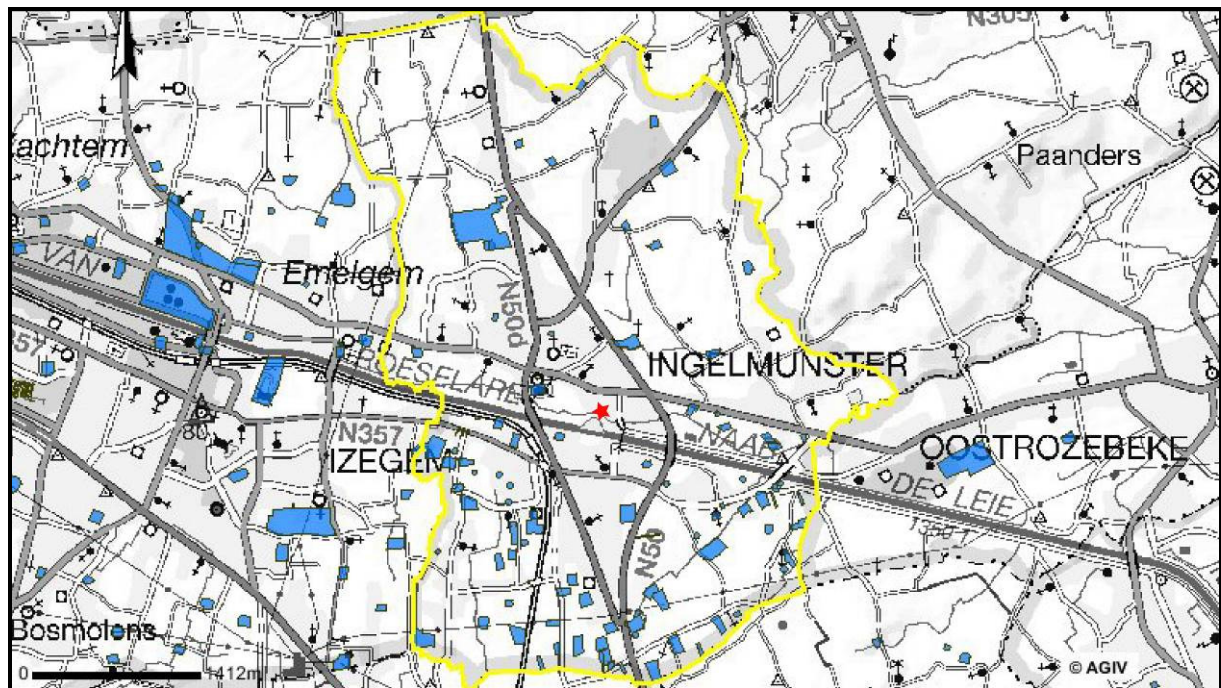
¹¹ Eggermont N. & Derweduwen N. 2012.

¹² Zie bijzondere voorwaarden.

¹³ Noens G. & Mikkelsen J. 2012.

booronderzoek handelde het om een zestal fragmenten aardewerk in zogenaamd handgemaakte prehistorische techniek die waarschijnlijk dateren uit de metaaltijden of de Romeinse periode, evenals enkele gedraaide, mogelijk (post)midleleeuwse aardewerkfragmenten. Het proefputtenonderzoek bracht geen duidelijke aardewerkscherven uit vroege perioden aan het licht, wel werden twee bodemsporen aangesneden die mogelijk een antropogene oorsprong hebben. Ook tijdens het eerste booronderzoek werden bodemverstoringen vastgesteld. Om de betekenis van deze vondsten en sporen nader te duiden is een proefsleuvenonderzoek aangewezen.

Figuur 8: Grondgebied van Ingelmunster met situering van het onderzoeksgebied (rode ster) en de gekende archeologische vindplaatsen (blauw) (© <http://cai.erfgoed.net/> en MVDK nv).

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem was een archeologische evaluatie van het terrein. De te beantwoorden onderzoeksvragen waren:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Wat is de aard, datering en bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Zijn er vaststellingen in verband met de aanwezigheid van mogelijke steentijdsites die een aanvulling betekenen op de resultaten van het booronderzoek en de proefputten?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, welke aspecten verdienen daarbij bijzondere aandacht?

5.1.2. Randvoorwaarden

In de bijzondere voorwaarden werd bepaald dat de prospectie diende te gebeuren door middel van parallelle proefsleuven, ononderbroken over het volledige terrein van de percelen, met een tussenafstand die niet meer dan 15m bedraagt van middenpunt tot middenpunt. In totaal moest 10% van het oppervlak opengelegd worden door middel van proefsleuven, en 2,5% door middel van kijkvensters en/of dwarssleuven. De proefsleuven dienden ingepland te worden haaks op de helling.

Een aantal sporen mocht gecoupeerd worden om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Indien nodig kon het couperen aangevuld worden met boringen met guts om een inschatting te maken van de gemiddelde diepte van de sporen. Steentijdvondsten dienden driedimensionaal te worden ingemeten en dienden voorgelegd te worden aan een deskundige. Een terugkoppeling naar de resultaten van het booronderzoek was aangewezen. Per sleuf moest ook een diepere profielput worden aangelegd, waarbij telkens de absolute hoogte van het vlak en van het maaiveld op kaart worden gebracht.

5.2. Beschrijving van de opgravingsmethode

5.2.1. Veldwerk

Het plangebied bestaat uit drie percelen die voor het archeologisch onderzoek in gebruik waren als akkerland. In totaal werden zeven noord-zuid georiënteerde sleuven gegraven, parallel met de perceelsgrens en min of meer haaks op de helling (zie bijlage 1: situeringsplan). De meest westelijke sleuf diende onderbroken te worden om een peilbuis te omzeilen. De afstand tussen de sleuven bedroeg steeds ongeveer 14m, behalve tussen sleuf 5 en sleuven 6 en 7, waar de tussenafstand 10m bedroeg. Er werd voor gekozen om ter hoogte van de meest oostelijke 15m van het terrein geen proefsleuf te graven omdat daar reeds gezaaid was door de grondgebruiker. Bovendien bevonden zich in het zuidoosten ook nog af te breken garageboxen. In de noordelijke helft van het terrein werden drie kijkvensters aangelegd, twee ter hoogte van sleuf 1 en één ter hoogte van sleuf 3.

Van de 8168m² die diende onderzocht te worden werd 821m² opengelegd door middel van sleuven. Daarmee werd de beoogde 10% gehaald. Nog eens 53m² werd onderzocht door middel van kijkvensters. Dat is minder dan de 2.5% die bepaald werd in de bijzondere voorwaarden, maar aangezien de onderzoeksvragen reeds voldoende beantwoord leken te kunnen worden, werd ervoor gekozen niet verder af te graven, zeker met het oog op een eventueel vervolgonderzoek.

Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1,80m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven. Een aantal sporen werd gecoupeerd om een beter zicht te krijgen op hun aard en opbouw. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, en getekend op schaal 1:20. Teneinde een goed beeld te krijgen op de bodemopbouw werden in de sleuven ook een of meerdere wandprofielen schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Er werden geen bulkmonsters noch pollenmonsters of andere stalen genomen, gezien de sporen zich hier niet toe leenden. Een landmeter-topograaf stond in voor het georefereren van het terrein, het inmeten van de omtrek van de

opgravingsvlakken en de aangeduide grondsporen, en het bepalen van de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (in TAW).

5.2.2. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code INNI13 (Ingelmunster – Nijverheidstraat 2013) gebruikt. De spoorformulieren, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht in een digitale inventarislijst. De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen en de representatieve profielen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven. Voor de determinatie van het aangetroffen aardewerk werd beroep gedaan op de kennis van Guy De Mulder (Universiteit Gent) en de vuurstenen objecten werden bekeken door Joris Sergant (Universiteit Gent).

Figuur 9: Zicht vanuit de noordoosthoek van het terrein.

Figuur 10: Zicht vanuit de zuidoosthoek van het terrein.

Figuur 11: Zicht vanuit het noordoosten op de niet onderzochte strook in het uiterste oosten van het terrein (links), met de nog niet afgebroken garageboxen en het zaaibed van de grondgebruiker.

6. RESULTATEN

6.1. Beschrijving van de aangetroffen sporen en vondsten¹⁴

6.1.1. *Steentijd*

Kuil S18 tekende zich vaag af in het grondvlak als een circa 75cm op 50cm groot spoor met bleekbruine kleur en veel bioturbatie. Bij het schaven werd een wandscherfje aangetroffen dat onmiddellijk opviel door de mooie versiering die erop was aangebracht. De scherf is dunwandig en heeft een fijn bruinig baksel. De versiering bestaat uit twee banden van ingedrukte verticale streepjes, die afgelijnd worden door een horizontaal groeflijntje. Onder en gedeeltelijk bovenop de onderste band zijn schuine indrukken te zien die een visgraatmotief lijken te vormen. Deze versieringswijze is kenmerkend voor de Klokbekercultuur en de scherf zou daarmee dateren uit het laat-Neolithicum (circa 2450-2000 v.C.).¹⁵ Tijdens het couperen van het ongeveer 12cm diepe spoor werd nog een gelijkaardige dunwandige wandscherf gevonden, evenwel zonder versiering, en ook bij het uithalen van de tweede helft werd een wandfragment gerecupereerd, maar de scherf was opvallend dikwandiger. Een datering van deze scherven in het laat-Neolithicum is mogelijk, maar zonder versiering is dat moeilijk met zekerheid te zeggen. Een jongere datering is niet helemaal uit te sluiten.

Tijdens dit onderzoek werden ook vijf lithische objecten verzameld in vuursteen¹⁶:

- een brok vuursteen die eerder natuurlijk is dan antropogeen (inv. nr. 46);
- een brok vuursteen die zwaar verbrand is, wat mogelijk kan wijzen op antropogene invloed (inv. nr. 44);
- een vrij grote vuursteenknol waar minstens twee afslagen zijn afgehaald, in omgekeerde slagrichting (inv. nr. 45);
- een afslag met duidelijke slagbult en slaggolven (inv. nr. 10);
- een steker met twee slaghoeken (inv. nr. 43).

Deze silexen werden verspreid over het terrein aangetroffen, meestal tijdens het aanleggen van de sleuven. Drie objecten bevonden zich in de ploeglaag, één werd aangetroffen in de onderliggende B-horizont, en één kwam aan het licht tijdens het schaven van grachtstructuur S13. Op alle vuurstenen objecten was nog een stuk cortex aanwezig.

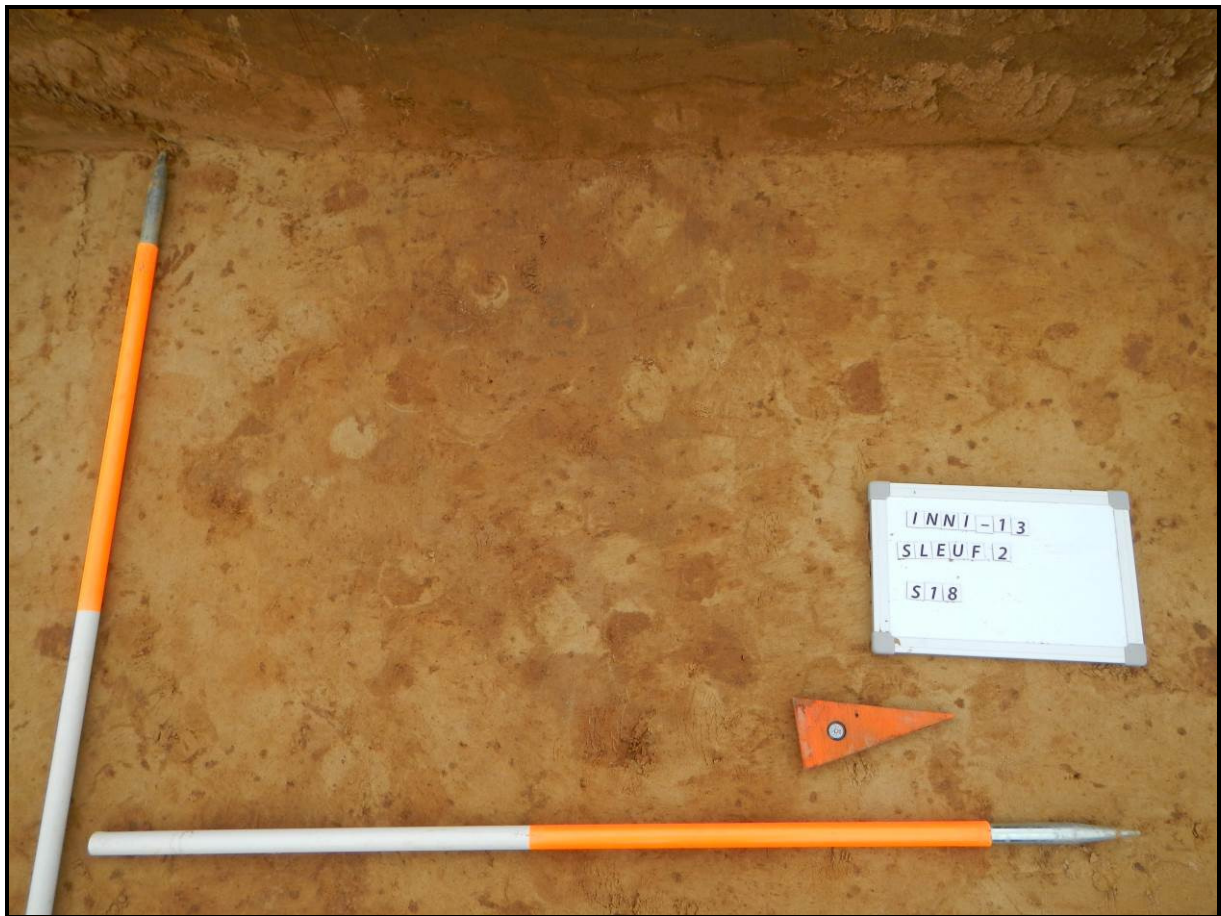
---

¹⁴ Zie bijlage 2 en bijlage 3 voor een overzichtsplan en een geïnterpreteerd sporenplan.

¹⁵ Informatie Guy De Mulder (Universiteit Gent).

¹⁶ Informatie Joris Sergant (Universiteit Gent).

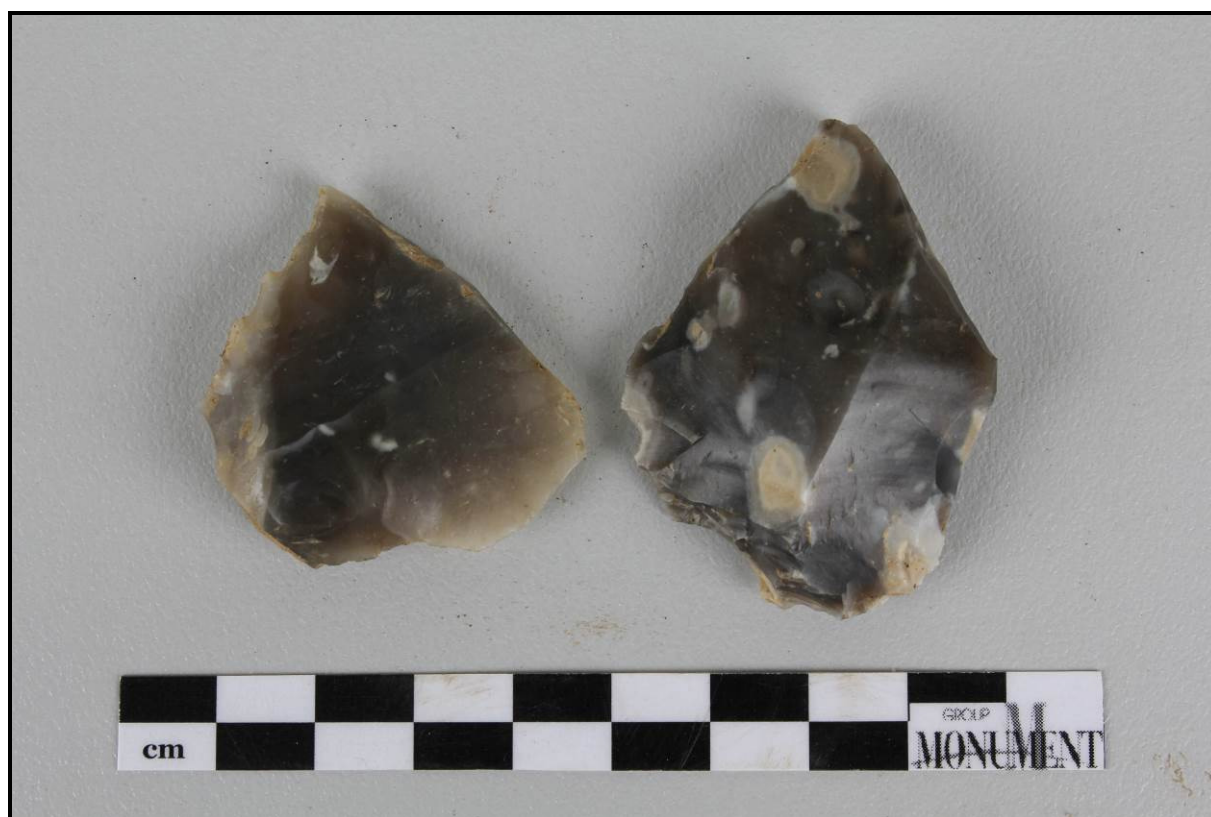
Figuur 12: S18 in sleuf 2.

Figuur 13: Coupe op S18 in sleuf 2.

Figuur 14: Aardewerk uit S18.

Figuur 15: Vuurstenen artefacten: afslag (links) en steker (rechts).

Figuur 16: Vuursteenknol waar afslagen afgehaald zijn.

6.1.2. Metaaltijden en Romeinse periode

In totaal werden een tweeëndertigtal sporen aangesneden die vermoedelijk thuis horen in de metaaltijden en/of Romeinse periode. Het gaat om S1A, S1B, S2, S3, S4, S5A, S5B, S6, S8, S9, S10, S11, S12 en S46 in sleuf 1, S19, S20, S21 en S24 in sleuf 2, S27, S28, S29, S30, S31, S32, S33, S48 en S49 in sleuf 3, S38 en S39 in sleuf 5, en S43 en S44 in sleuf 6. Deze sporen concentreren zich voornamelijk in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied. In het grondvlak vertoonden ze sterk gebioturbeerde en uitgeloogde vullingen met een vage tot zeer vage aflijning. Hun kleur varieerde van bleek bruin tot grijsbruin, soms met wat houtskoolspikkels. Het leek steeds te gaan om paalsporen en kuilen met een ronde tot ovale vorm. De diameter van de sporen varieerde sterk. Er kwamen zowel kleine (paal)sporen aan het licht met een diameter van circa 20cm, als grotere paalsporen met een doorsnede van meer dan 70cm. S30 en S31 vielen op door hun langgerekte vorm. Ze vertoonden een grijsbruine vulling, met een kern die bleker en grijzer was en vrij veel houtskoolspikkels bevatte. Enkele kuilen waren groter, met een diameter van 100cm tot 150cm (S5B, S11 en S32). Het grootste spoor was S6, dat een doorsnede van bijna 5m leek te hebben, hoewel de aflijning wel zeer vaag was. Enkele

sporen werden gecoupeerd. Paalspoor S4 bleek bewaard te zijn tot een diepte van ongeveer 25cm, paalspoor S24 ging 18cm diep, en S43 ging tot 24cm onder het opgravingsvlak. S30 kon gevolgd worden tot een diepte van 20cm onder het opgravingsvlak (circa 80cm onder het huidig loopvlak), maar hierbij dient opgemerkt te worden dat waarschijnlijk slechts het uiteinde van het spoor gecoupeerd werd en niet de kern, die mogelijk dieper gaat. De reden hiervoor is dat het spoor eerst geïnterpreteerd werd als een greppel.

Uit heel wat sporen werd handgevormd aardewerk gerecupereerd: S1A, S2, S3, S4, S5A, S6, S11, S27, S28, S29, S30, S31, S43, en S49. Meestal ging het evenwel om vrij kleine, weinig diagnostische wandfragmenten die slechts ruim genomen in de metaaltijden of Romeinse periode gedateerd kunnen worden. Het betreft voornamelijk vrij dikwandig (gebruiks)aardewerk, met een vrij ruw afgewerkt oppervlak zonder versiering. Eén wandscherf uit S49 is besmeten, een randscherf van een dikwandige pot uit S1A is langs beide zijden mooi geglad, en ook twee klein wandscherfjes uit S3 en uit S27 hebben duidelijk een geglad oppervlak. Uit S27 werd daarnaast ook een dunwandige randscherf gehaald van een pot met uitstaande verdikte en langgerekte rand.

Figuur 17: S4 in sleuf 1.

Figuur 18: Coupe op S4 in sleuf 1.

Figuur 19: S6 in sleuf 1.

Figuur 20: S11 in sleuf 1.

Figuur 21: S27 in sleuf 3.

Figuur 22: S30 in sleuf 3.

Figuur 23: S31 in sleuf 3.

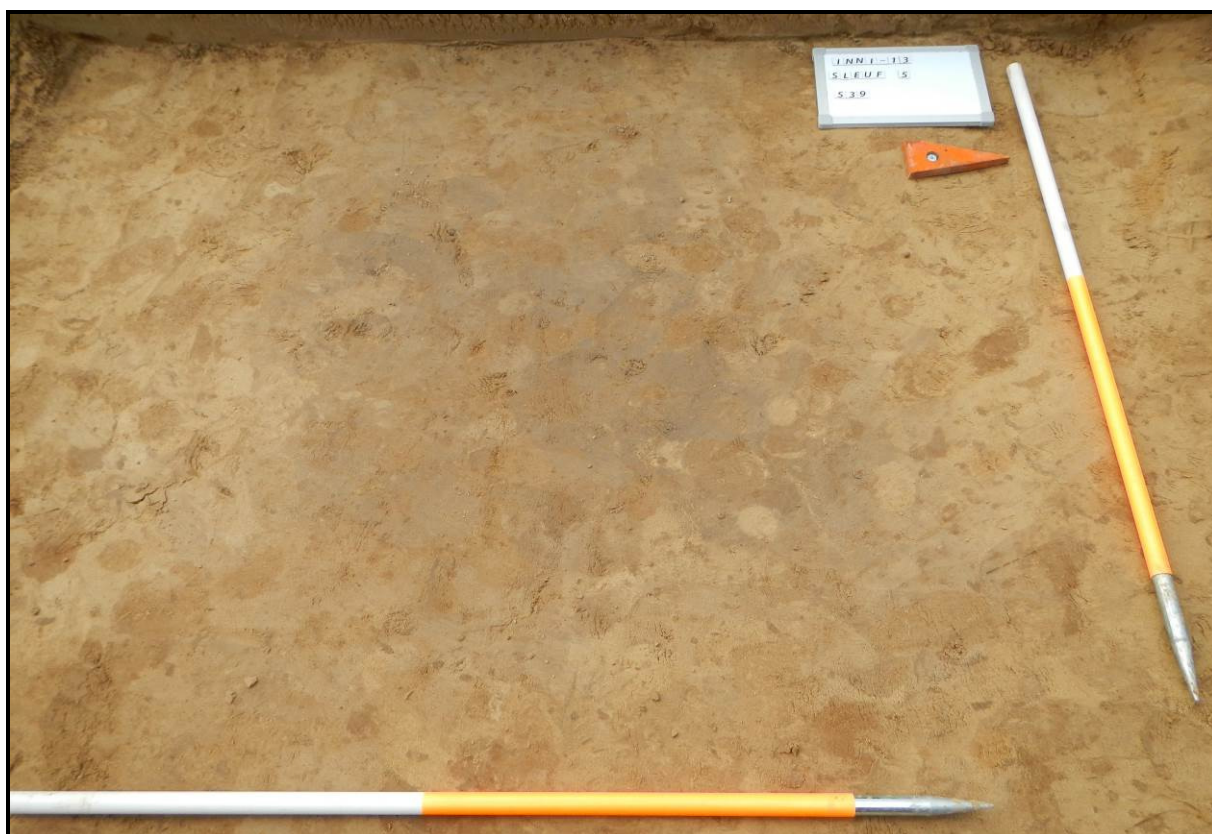

Figuur 24: Coupe op S30 in sleuf 3.

Figuur 25: S32, S48 en S49 in sleuf 3, KV3.

Figuur 26: S39 in sleuf 5.

Figuur 27: Coupe op S43 in sleuf 7.

Figuur 28: Handgeformd aardewerk uit S1 in sleuf 1: dikwandig geglad randfragment.

Figuur 29: Handgeformd aardewerk uit S4 in sleuf 1.

Figuur 30: Handgevormd aardewerk uit S5A in sleuf 1: aanzet tot een bodem.

Figuur 31: Aardewerk uit S6 in sleuf 1: links handgevormd aardewerk, rechtsboven fragment van een zoutcontainer, rechtsonder grijs gedraaide middeleeuwse scherf (leek uit mollengang te komen).

Figuur 32: Handgevormd aardewerk uit S27 in sleuf 3: randfragment en licht geglad wandfragment.

Figuur 33: Handgevormd aardewerk uit S49 in sleuf 3, KV3: licht besmeten.

6.1.3. Middeleeuwen, postmiddeleeuwen en recent

Een aantal sporen was zeer scherp afgelijnd en vertoonde een donkere bruine tot grijsbruine vulling, vaak met wat moederbodemvermenging. Het gaat om kuilen S7, S16, S17, S34B, S35, S36, S41B, S41C en S42. Met uitzondering van S7 situeerden deze kuilen zich in de zuidelijk helft van het terrein. Hun uitzicht en het feit dat ze aansluiten op de ploeglaag wijst erop dat het om relatief recente sporen gaat, wat ook weerspiegeld wordt in het vondstmateriaal: S7 bevatte staaldraad, S16 een brok baksteen, S17 een brok baksteen, kleine botfragmenten en een wit plastieken bobijntje, S34B brokken baksteen, brokken natuursteen en glas, S41B een medicijnflesje met metalen draaidop, fragmenten van een donkergroene cilindervormige beugelfles met porseleinen stop en een industrieel witte soepkom, en S42 een brok baksteen, glas en industrieel wit aardewerk. S36 komt overeen met proefput 72. S35 bevatte kleilig groengrijs sediment.

Enkele andere kuilen in het zuidelijke deel van het terrein hadden een matige tot vrij scherpe aflijning, met een bleke bruine tot grijsbruine vulling. Het betreft S15, S25 en S26. S15 bevatte twee fragmenten rood geglazuurd aardewerk, S25 een plat fragment rood aardewerk. Deze kuilen zijn vermoedelijk ouder dan de donkere kuilen, maar een fijnere datering dan “postmiddeleeuwen” is moeilijk.

Eveneens in het zuidelijke deel kon van oost naar west een matig afgelijnde dubbele grachtstructuur gevolgd worden. De meest noordelijke structuur had een zeer rechtlijnig verloop en was over het hele terrein te volgen (S13, S22, S47, S37, S40 en S45). De zuidelijk structuur (S14, S23, S34A en S41A) leek licht te golven, aangezien de afstand tot de noordelijke structuur varieerde van 2,70m in sleuf 1, naar 1,60m in sleuf 2, 3,70m in sleuf 3 en 1,70m in sleuf 4. In sleuven 5 en 7 was deze structuur niet meer te zien. De bleke bruine tot grijsbruine vulling leek op deze van de bleke kuilen. Op sommige plaatsen waren in het vlak sporen van laterale waterwerking zichtbaar. Bij het couperen van de structuren ter hoogte van sleuf 2 viel op dat beide sporen gekenmerkt werden door rechte wanden en een platte bodem. De diepte van S22 bedroeg 96cm onder het huidig loopvlak, deze van S23 circa 115cm. Onderaan de structuren bevond zich telkens een dunne donkerbruine (organische) band. Uit deze sporen werd vrij weinig materiaal gerecupereerd, namelijk een silex afslag (zie hoofdstuk 6.1.1), een scherfje handgevormd aardewerk, twee scherfjes reducerend gebakken gedraaid aardewerk (Romeins), vijf fragmentjes grijs gedraaid aardewerk (middeleeuws), een randscherfje in steengoed, en wat baksteenbrokjes. Aangezien het om zeer kleine scherfjes gaat en het materiaal lijkt te dateren uit verschillende perioden gaat het

mogelijk deels of volledig om verspit materiaal. Een datering van de structuren op basis van de aangetroffen vondsten is dus zeer moeilijk.

Figuur 34: S16 in sleuf 1.

Figuur 35: S34A en S34B (boven) en S35 (onder) in sleuf 3.

Figuur 36: S41A, S41B en S41C in sleuf 4.

Figuur 37: S15 in sleuf 1.

Figuur 38: S22 in sleuf 2.

Figuur 39: Coupe op S22 in sleuf 2.

Figuur 40: S23 in sleuf 2.

Figuur 41: Coupe op S23 in sleuf 2.

Figuur 42: Vondstmateriaal uit S41B: een medicijnflesje met metalen draaidop, fragmenten van een donkergroene cilindervormige beugelfles met porseleinen stop en een industrieel witte soepkom.

6.2. Stratigrafie

Om een beeld te krijgen op de stratigrafie van de site werden verspreid over het plangebied acht wandprofielen geregistreerd.¹⁷ Het resultaat stemde grotendeels overeen met wat de bodemkaart aangeeft en wat reeds beschreven werd tijdens de booronderzoeken en het proefputonderzoek.¹⁸ De zandige bruine bodem was sterk uitgeloozd en werd overal gekenmerkt door een vrij intensieve bioturbatie, zowel van mollen als van regenwormen.

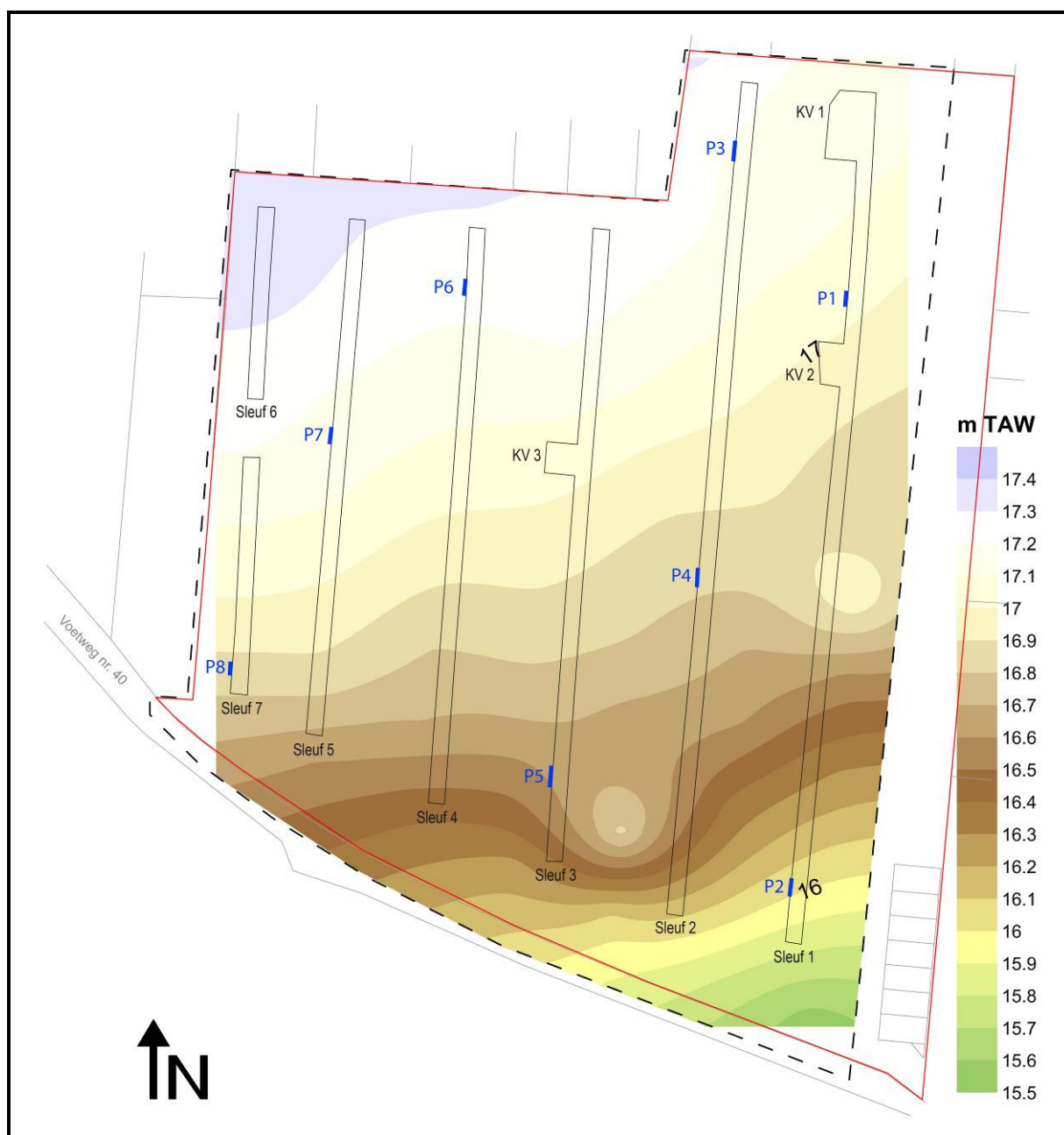
De opbouw van de profielen die zich op het hoogste deel van het terrein (meer dan +16,7m TAW) bevonden bleek telkens ongeveer dezelfde. Het betreft P1, P3, P4, P6, P7 en P8. De twee bovenste horizonten waren ploeglagen die voornamelijk ontwikkeld zijn in colluviaal materiaal (Ap1 en Ap2). De dikte van dit pakket bedroeg ongeveer 40cm. De derde horizont (Ap3) vormde het restant van de originele bewerkings-/oppervlaktehorizont. Deze bevatte nauwelijks of geen colluviaal materiaal waardoor de kleur veel dichtter aanleunde bij de kleur van de onderliggende *in situ* horizonten, die niet direct antropogeen verstoord zijn. De dikte varieerde tussen 10cm en 20cm. Onmiddellijk onder de Ap3 bevond zich steeds een bruine B-horizont, gevolgd door een gewone B-horizont met een lichte bruinbeige kleur. Meestal was daaronder op een diepte van 80 tot 90cm ook nog een verbrokkelde textuur B-horizont zichtbaar. Deze was compacter en bevatte iets meer klei dan de bovenliggende horizonten. De bodemopbouw van de lager gelegen profielen P2 en P5 week duidelijk af van die in de overige putten. In deze putten is de verbrokkelde textuur B-horizont immers net onder de ploeglaag aanwezig.

---

¹⁷ Zie bijlage 6: wandprofielen.

¹⁸ Noens G. et al. 2012; Noens G. & Mikkelsen J. 2012.

Figuur 43: Hoogtemodel van het plangebied met situering van de wandprofielen (Noens G. et al. 2012 en MVDK nv).

Figuur 44: Profiel 1 in sleuf 1.

Figuur 45: Profiel 4 in sleuf 2.

Figuur 46: Profiel 5 in sleuf 3.

Figuur 47: Profiel 6 in sleuf 4.

7. INTERPRETATIE EN DATERING VAN DE VINDPLAATS

Verspreid over het hele plangebied werden drieënvijftig bodemsporen van antropogene oorsprong aangetroffen. Opvallend is dat het terrein ruwweg kan worden opgedeeld in twee delen, waarbij de oudste sporen zich bevinden op het hoogste deel van het terrein, in het noorden, terwijl de (vrij) recente sporen zich vooral situeren op het lager gelegen zuidelijke deel. De grens tussen beide delen wordt (toevallig) gevormd door een west-oost gerichte dubbele grachtstructuur die gevolgd kon worden in alle sleuven.¹⁹

7.1. De “dubbele grachtstructuur”: een verdedigingsstructuur?

Zoals reeds beschreven onder hoofdstuk 6.1.3. tekende deze structuur zich in het vlak af als twee, min of meer parallelle grachten, met vrij bleke bruine tot grijsbruine vulling en een matige aflijning. De meest noordelijke structuur had een zeer rechtlijnig verloop en was over het hele terrein te volgen, terwijl de zuidelijke structuur heel lichtjes leek te golven om dan uiteindelijk te verdwijnen ter hoogte van de twee meest westelijke sleuven. Mogelijk kwamen beide structuren samen tussen sleuf 4 en sleuf 5. Bij het couperen werd duidelijk dat het niet om gewone grachten ging. Beide structuren vertoonden immers rechte wanden en een platte bodem. Gezien de gelijkaardige opbouw horen ze duidelijk bij elkaar. Bij projectie op de Atlas der Buurtwegen bleken deze sporen niet samen te vallen met de perceelsgrens, zoals eerst werd gedacht (zie figuur 48).

Het uitzicht van de structuren deed op het eerste zicht denken aan sommige gekende loopgraven, zoals bijvoorbeeld deze uit WOII die in 2009 in Bavikhove werd aangetroffen ter hoogte van de Tiendemeersstraat (zie figuren 49 en 50).²⁰ Er zijn echter een aantal criteria die erop lijken te wijzen dat het hier geen loopgraven uit de wereldoorlogen betreft:²¹

- De standaardbreedte van een loopgraaf varieert rond de 60cm, terwijl de structuur ter hoogte van de coupes meer dan 1m breed is en meer naar het westen nog lijkt te verbreden tot 1,50m. Helemaal sluitend is deze stelling natuurlijk niet, men kan hem ook net daar breder gemaakt hebben. Het gaat immers om kortstondige constructies in oorlogssituaties en zandige grond schept gemakkelijk.

---

¹⁹ Zie bijlage 4: geïnterpreteerd sporenplan.

²⁰ Bruyninckx T. 2009.

²¹ Informatie Maarten Bracke (Monument Vandekerckhove nv).

- Een rechtlijnig verloop is normaal gezien niet gebruikelijk bij de loopgravenbouw. De meeste loopgraven worden kronkelend, zigzaggend of getand aangelegd. Het is natuurlijk niet uit te sluiten dat de structuur tussen de sleuven hoeken vertoont. Ook in Emblem bleek een loopgraaf over een vrij lange lengte rechtlijnig te verlopen.²² Het ging daar wel om een oefenloopgraaf.
- De vulling van de structuren lijkt aan te sluiten bij de B-horizont, terwijl bij een loopgraaf uit WOI of WOII eerder een vulling van vermengde ploeglaag zou verwacht worden. De vulling lijkt ouder te zijn.
- Het materiaal dat uit de structuren gerecupereerd werd, bestond uit een scherfje handgevormd aardewerk, twee scherfjes reducerend gebakken gedraaid aardewerk (Romeins), vijf fragmentjes grijs gedraaid aardewerk (middeleeuws) en een randscherfje in steengoed. Het materiaal lijkt dus qua datering afkomstig uit verschillende perioden en ongetwijfeld gaat het deels of volledig om verspit materiaal, maar het feit dat er helemaal geen jonge vondsten aangetroffen werd kan ook een aanwijzing kan zijn dat de vulling (veel) ouder is dan de eerste helft van de 20ste eeuw.

Vermoedelijk moeten deze structuren wel degelijk geïnterpreteerd worden als een soort rechtlijnige verdedigingsstructuur.²³ Een gebruik als gewone watervoerende gracht lijkt uitgesloten, aangezien de zandige wanden gewoon zouden instorten in contact met water. Het valt ook op dat op de bodem en de wanden een dun organisch bandje te zien is. Dat kan wijzen op een houten beschoeiing, hoewel dit ook gevormd kan zijn door organisch materiaal zoals bladeren en dergelijke tijdens de gebruiksfase. Een datering in WOI of WOII is waarschijnlijk niet zo plausibel, ook al gezien het feit dat het kanaal Roeselare-Leie toen strategisch gezien veel belangrijker was dan de Mandelbeek.²⁴ Waarschijnlijk gaat het hier om verdedigingsstructuren/loopgraven uit een oudere slag, zeker gezien de ligging op een boogscheut van de Mandel. Loopgraven zijn vooral gekend uit WOI, maar eigenlijk zijn ze zowat van alle tijden. De bekendste veldslag te Ingelmunster vond plaats in 1580, waarbij Franse Hugenoten werden verslagen door de Spanjaarden. Deze “Slag van Ingelmunster” zou echter meer in de buurt van het kasteel hebben plaatsgevonden. Een uitgebreider literatuuronderzoek kan mogelijk meer informatie verschaffen.

---

²² Dalle S. 2013.

²³ Informatie Maarten Bracke (Monument Vandekerckhove nv).

²⁴ Informatie Brecht Demasure (Heemkundige Kring Den Hert) en Willem Hantson (stafmedewerker archeologie, RADAR).

Figuur 48: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (rode kader), met weergave van de dubbele verdedigingsstructuur (bruin) (© <http://www.giswest.be/> en MVDK nv).

Figuur 49: Coupe op S23 in Ingelmunster.

Figuur 50: Coupe op de loopgraaf in Bavikhove.

7.2. Ten zuiden van de verdedigingsstructuur

Verspreid over het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied kwamen zes sporen aan het licht die opvielen door hun zeer scherpe aflijning en donkere bruine tot grijsbruine vulling, vaak met wat moederbodemvermenging. Hun uitzicht en het feit dat ze aansluiten op de ploeglaag wijst erop dat het om relatief recente sporen gaat, wat ook weerspiegeld wordt in het vondstmateriaal (zie hoofdstuk 6.1.3). Eén kuil bevatte kleiig groengrijs sediment met fragmenten baksteen en kalkmortel. Waarschijnlijk is er verder hellingafwaarts in de alluviale zone grond weggegraven en hier gestort. Deze kleirijke kuil werd ook reeds aangesneden tijdens het eerste booronderzoek bij boring D3 net ten westen van de sleuf.

Drie andere sporen in het oosten van het terrein waren op zich ook vrij scherp afgelijnd, maar hier leken de sporen eerder aan te sluiten op de B-horizont. Deze kuilen zijn waarschijnlijk ouder dan de donkere kuilen, maar een fijnere datering dan “postmiddeleeuwen” is moeilijk. In deze zone is slechts één klein paalspoor (S24) gezien de vagere aflijning mogelijk ouder, maar vondstmateriaal ontbreekt.

7.3. Ten noorden van de verdedigingsstructuur

Slechts twee sporen ten noorden van de verdedigingsstructuur zijn duidelijk recent van aard. Het betreft S7, een kuil in het noorden van sleuf 1, en S36 in sleuf 4, het restant van een proefput uit eerder onderzoek. De eenendertig andere sporen zijn duidelijk veel ouder. Ze worden allemaal gekenmerkt door een vage tot zeer vage aflijning en een bleke bruine tot grijsbruine vulling, soms met wat houtskoolspikkels. Het betreft steeds paalsporen en kuilen. Greppels en grachten werden niet aangesneden. De hoogste sporendensiteit situeerde zich in het noordoosten van het terrein, ter hoogte van sleuven 1, 2 en 3. In sleuf 4 werden geen sporen aangetroffen, in sleuven 5 en 6 wel, maar de sporen liggen hier meer verspreid.

In het noordoosten van het terrein werd vermoedelijk een deel van een grote ronde of ovale kuil aangetroffen (S6). Deze leek een diameter te hebben van zowat 5m, maar de aflijning was zeer diffuus. Tijdens het schoonmaken van het spoor werden drie fragmenten handgevormd aardewerk aangetroffen, waarvan één afkomstig van een zoutcontainer. Er werd ook een scherp grijs gedraaid aardewerk aangetroffen in het spoor, maar deze leek zich in een molsgat te bevinden. Op basis van de vorm en de grootte van de structuur kan aan een waterput gedacht worden.

De overige sporen bestaan voornamelijk uit kleinere kuilen en paalkuilen die mogelijk deel uitmaken van een aantal verspreide houtbouwstructuren. Zo werden in de uiterste noordoosthoek van het terrein enkele mooie paalsporen aangesneden. Het kijkvenster dat aangelegd werd naar het westen toe leverde geen bijkomende paalsporen op, maar het is zeker mogelijk dat deze zich langs de oostzijde bevinden waar de uitgegraven aarde lag en moeilijker een kijkvenster kon worden getrokken. In sleuven 2 en 3 werden enkele grote paalkuilen aangesneden die mogelijk behoren tot een vrij grote gebouwplattegrond, en ook de paalsporen in sleuf 6 behoren mogelijk tot een gebouwstructuur.

In totaal werden 33 fragmenten handgevormd aardewerk aangetroffen, uit 16 sporen. Het betreft voornamelijk vrij dikwandig (gebruiks)aardewerk. De scherven hebben echter vaak beperkte afmetingen en het gefragmenteerde karakter van het aardewerk maakt een echt gedetailleerde datering moeilijk. Op basis van het volledig vondstensemble lijkt een algemene datering in de metaaltijden te kunnen worden vooropgesteld.²⁵ Een zeer dikwandige randscherf met mooie geglad oppervlak die aangetroffen werd in S1a doet denken aan aardewerk dat gekend is uit de IJzertijd. De aanwe-

---

²⁵ Informatie Guy De Mulder (Universiteit Gent).

zigheid van een fragment van een zoutcontainer in S6 lijkt zelfs te wijzen in de richting van de late IJzertijd, aangezien men ervan uitgaat dat dergelijk aardewerk bij ons pas voorkwam vanaf 600 v. C. Bovendien lijkt slechts één scherf echt besmeten te zijn, wat ook een argument is voor een datering in de late IJzertijd, aangezien het besmijten van potten toen sterk verminderde tegenover de vroege en midden IJzertijd.

Twee kuilen wijken hier echter van af. In de vulling van S27 zat een randscherf in handgevormd aardewerk die thuis lijkt te horen in de Romeinse periode. Ook in de vulling van de verdedigingsstructuur werden twee Romeinse scherfjes reducerend gebakken gedraaid aardewerk aangetroffen, maar hier gaat het ongetwijfeld om verspit materiaal. Uit S18 werd dan weer een dunwandige bruine scherf gerecupereerd met versiering die typisch is voor het laat-Neolithicum, en meer bepaald de Klokbeercultuur.²⁶ Op de wandscherf zijn twee afgeijnde banden met ingedrukte verticale streepjes zichtbaar, alsook schuine indrukken die een visgraatmotief lijken te vormen. De overige scherven uit deze context hebben mogelijk eenzelfde datering, maar zonder versiering is dat niet met zekerheid te zeggen. Het is mogelijk dat er nog andere sporen uit deze periode dateren, maar zonder het typische versierde aardewerk kunnen deze niet van de andere sporen onderscheiden worden.

Deze versierde scherf is sowieso niet de enige getuige van menselijke aanwezigheid op het terrein in de steentijd. Net als bij het eerdere booronderzoek en het proefputtenonderzoek werd ook tijdens het proefsleuvenonderzoek lithische objecten in vuursteen aangetroffen, verspreid over het plangebied.²⁷ Het betreft in totaal vijf silexen, waarvan zeker drie antropogeen lijken te zijn. Het gaat om een steker, een afslag, en een knol waar duidelijk afslagen afgehaald zijn. Dat brengt het totale aantal vuurstenen artefacten binnen het plangebied op zesenvierzig. Een precieze toewijzing is net als bij de eerdere onderzoeken niet mogelijk. Een datering in het Neolithicum is mogelijk, maar de objecten kunnen even goed veel ouder zijn. Vooral de steker is mogelijk ouder.²⁸ Tijdens de voorgaande onderzoeken bleek al dat slechts weinig lithische artefacten zich in de niet (antropogeen) verstoorde bodem bevonden. De meeste bevonden zich toen in de ploeglaag of in de vulling van de verdedigingsstructuur, die ook aangesneden werd in proefputten 6 en 41. Ook tijdens dit proefsleuvenonderzoek werd enkel de steker aangetroffen in de B-horizont. De andere artefacten bevonden zich eveneens in de ploeglaag en in de vulling van de verdedigingsstructuur.

---

²⁶ Informatie Guy De Mulder (Universiteit Gent).

²⁷ Noens G. & Mikkelsen J. 2012; zie bijlage 5: sporenplan met situering van de boringen en proefputten uit voorgaande onderzoeken.

²⁸ Informatie Joris Sergant (Universiteit Gent).

8. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd sporen aangesneden uit verschillende perioden. De meeste sporen lijken op basis van het aangetroffen aardewerk te plaatsen in de IJzertijd. Het betreft nederzettingssporen zoals paalsporen, kuilen en mogelijk ook een waterput. Verwacht wordt dat de paalkuilen deel uitmaken van een aantal verspreide houtbouwstructuren. Hoewel de nederzetting waarschijnlijk verder loopt onder de aanpalende tuinen en woningen, en dus slechts gedeeltelijk kan gedocumenteerd worden, is een vervolgonderzoek zeker interessant. Opvallend was de vondst van een aardewerkfragment met versiering die kenmerkend is voor de Klokbeercultuur (laat-Neolithicum). Deze werd aangetroffen in de vulling van een kuil en het is zeker mogelijk dat er nog meer sporen uit deze periode stammen. Laat-Neolithische sites, sporen en vondsten komen in zandig Vlaanderen niet veel voor en zijn dus ook nog niet goed gekend. Een vervolgonderzoek in de vorm van een vlakdekkende opgraving lijkt dus aangewezen.

De grootste concentratie sporen bevond zich in het noordoosten van het plangebied, ter hoogte van sleuven 1, 2 en 3, maar ook in de twee meest westelijke sleuven werden telkens twee (paal)kuilen aangesneden. Enkel de tussenliggende sleuf 4 bleef vrij van archeologische sporen. Dat wil echter niet zeggen dat er zich onmiddellijk naast deze sleuf geen interessante sporen kunnen bevinden. Het is immers al gebleken dat volledige gebouwplattegronden tussen de sleuven in kunnen vallen en zo bij het vooronderzoek niet opgemerkt worden. Bovendien moet ook benadrukt worden dat het zou het gaan om een site uit de metaaltijden, en deze worden meestal gekenmerkt door een lage sporendensiteit. Er wordt dan ook voorgesteld het noordelijke deel van het terrein in zijn geheel verder te onderzoeken door middel van een vlakdekkende opgraving. Ten zuiden van de dubbele verdedigingsstructuur werden, met mogelijke uitzondering van één klein paalspoortje, geen oude sporen meer aangetroffen. Een verder vervolgonderzoek in deze zone wordt dan ook niet noordzakelijk geacht. Wel zou het interessant kunnen zijn de dubbele verdedigingsstructuur in het vervolgonderzoek mee te nemen. Hoewel het traject van de structuur reeds min of meer gekend is en de opbouw reeds bestudeerd werd in de coupes ter hoogte van sleuf 2, is een juiste datering nog niet voorhanden. Verschillende factoren doen vermoeden dat het om een middeleeuwse of postmiddeleeuwse structuur gaat, en niet om loopgraven uit de wereldoorlogen. Uit de literatuur is geweten dat er in de loop van de geschiedenis in Ingelmunster vaak strijd is geleverd, zoals bijvoorbeeld de 'Slag van Ingelmunster' in 1580. Een verder onderzoek van de structuur zou mogelijk een preciezere datering

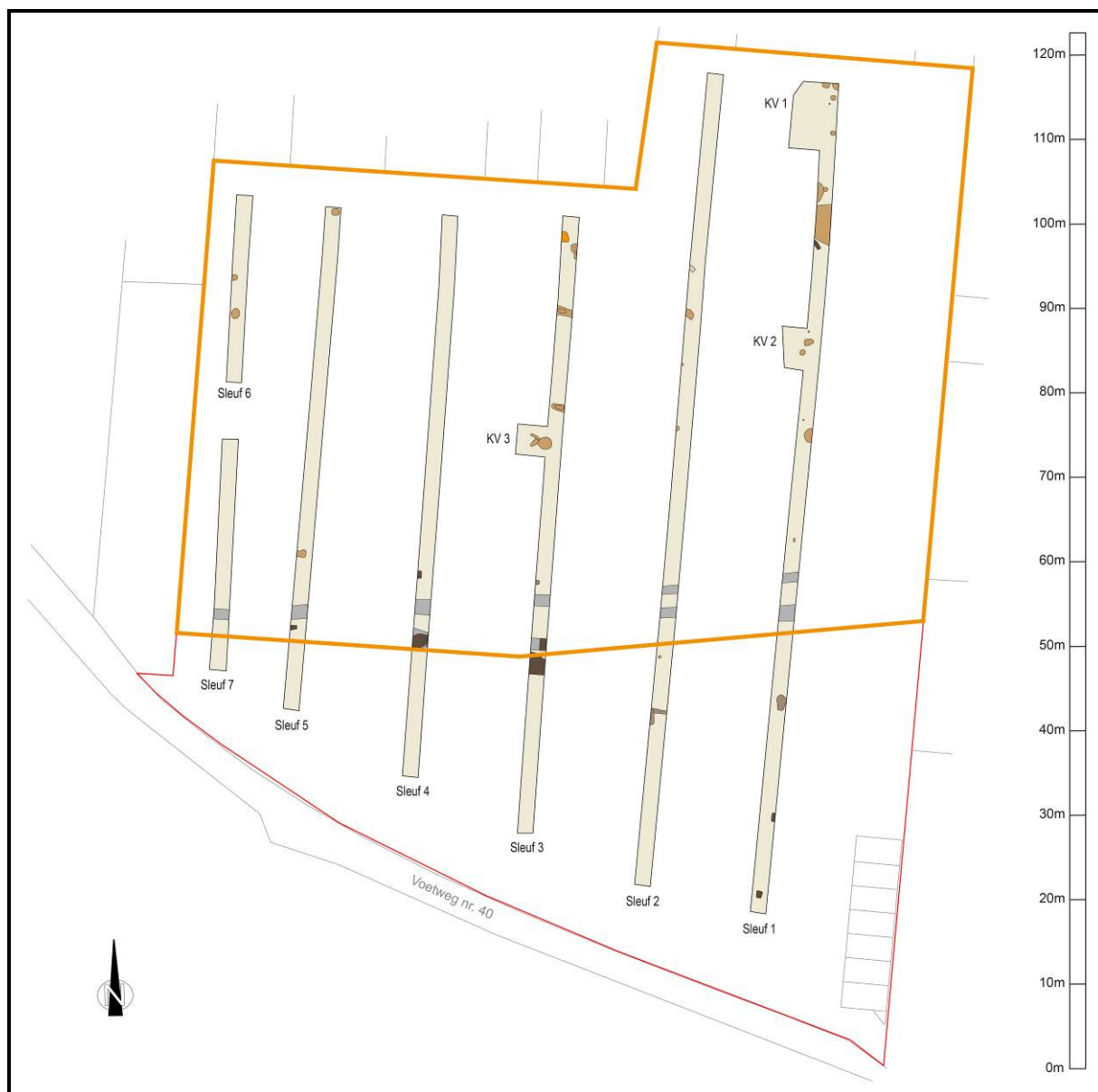
kunnen opleveren. Ook een literatuuronderzoek kan misschien zorgen voor indicaties omtrent de datering en precieze functie van het spoor.

Om al deze redenen wordt geopteerd voor een ruime afbakening van de verder te onderzoeken zone, van de noordgrens van het plangebied tot net voorbij de verdedigingsstructuur, over de gehele breedte van het terrein (zie figuur 51).²⁹ De advieszone heeft daarmee een oppervlakte van circa 0,55ha. Deze aanbeveling heeft echter geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor de bevoegde overheid, het agentschap Onroerend Erfgoed, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

Als laatste moet nog benadrukt worden dat er bij een eventueel vervolgonderzoek rekening moet gehouden worden met de moeilijke leesbaarheid van de sporen door de sterke bioturbatie en uitloging van de bodem. Dat houdt in dat het terrein intensief geschaafd zal moeten worden om geen sporen over het hoofd te zien, en om eventuele lithische artefacten te herkennen. Ook bij het aanleggen van het vlak dient extra aandacht besteed te worden aan de aanwezigheid van prehistorische indicatoren.

---

²⁹ Zie bijlage 5: aanduiding advieszone vervolgonderzoek met weergave van de geplande verkavelingswerken.

Figuur 51: Sporenplan met aanduiding van de advieszone voor vervolgonderzoek (oranje kleur).

9. SYNTHESE

Naar aanleiding van de geplande aanleg van een verkaveling ter hoogte van enkele percelen aan de Nijverheidstraat te Ingelmunster (provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 29 en 30 april 2013 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever en financierder van het onderzoek was bouwwerken Taelman uit Dentergem. Uit eerdere onderzoeken was al gebleken dat binnen of direct rondom het plangebied één of meerdere steentijdvindplaatsen aanwezig zijn, weliswaar met een lage tot zeer lage densiteit en/of een zeer kleine omvang, en met een beperkte gaafheid. Omdat ook directe aanwijzingen gevonden waren voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen uit recentere periodes was een bijkomend proefsleuvenonderzoek gewenst. In totaal werden zeven proefsleuven en 3 kijkvensters gegraven tot op het niveau waarop de archeologische sporen zich manifesteerden.

De vondst van enkele vuurstenen artefacten sluit aan bij de conclusie van de voorgaande onderzoeken dat er zich binnen het plangebied één of meerdere steentijdvindplaatsen bevinden. Daarnaast leverde het archeologisch onderzoek ook redelijk wat antropogene sporen op. In het meest zuidelijke deel van het terrein waren dat vooral recente, archeologisch minder interessante sporen, maar meer naar het noorden toe kwamen wel heel wat oude sporen aan het licht. Het oudste spoor is een kuil die aan de hand van het aardewerk kon gedateerd worden in de steentijd, en meer bepaald het laat-Neolithicum. De meeste sporen zijn vermoedelijk dan weer te plaatsen in de IJzertijd. Het betreft enkele kuilen en paalsporen die waarschijnlijk deel uitmaken van een aantal verspreide houtbouwstructuren. Een grote kuil in het oosten van het terrein is mogelijk een waterput. Eén spoor bevatte aardewerk dat eerder te dateren is in de Romeinse periode.

Opmerkelijk was ook de aanwezigheid van een dubbele verdedigingsstructuur met rechte wanden en vlakke bodem, die te volgen was van west naar oost over het terrein. Het lijkt niet te gaan om loopgraven uit de wereldoorlogen, maar eerder om een oudere verdedigingslijn uit de middeleeuwen of de postmiddeleeuwen. Een precieze datering is echter (nog) niet voorhanden.

De te beantwoorden onderzoeksvragen waren:

- Zijn er sporen aanwezig?
Ja, verspreid over het terrein werden drieënvijftig sporen geregistreerd.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
Het zijn antropogene sporen.
- Wat is de aard, datering en bewaringstoestand van de sporen?
Het betreft voornamelijk kuilen en paalsporen. De meeste sporen hadden een bleke bruine tot grijsbruine vulling en waren vaag tot zeer vaag afgelijnd. Het merendeel van deze sporen lijkt te dateren uit de IJzertijd, mogelijk de late IJzertijd. Eén kuil kon aan de hand van het aangetroffen aardewerk gedateerd worden in het laat-Neolithicum, en nog een andere kuil behoort dan weer eerder tot de Romeinse periode. Een aantal kuilen had eveneens een vrij bleke vulling, maar was duidelijk scherper afgelijnd. Deze sporen bevatten postmiddeleeuws aardewerk. Enkele donkerbruine kuilen tekenden zich zeer scherp af in het opgravingsvlak. Ze zijn duidelijk vrij recent.

Naast de kuilen en paalsporen werd ook nog een dubbele grachtstructuur aangesneden, die later geïnterpreteerd werd als verdedigingsstructuur. Een datering is vooralsnog vrij moeilijk, maar waarschijnlijk kan hij ergens in de middeleeuwen of postmiddeleeuwen geplaatst worden. Het lijkt alvast niet om loopgraven uit WOI of WOII te gaan.

De bodem is vrij moeilijk leesbaar. Door de zeer sterke bioturbatie en uitloging van de bodem worden de sporen pas goed zichtbaar een tiental centimeter onder de ploeglaag, zoals ook al opgemerkt werd bij het proefputtenonderzoek. De sporen die verder onderzocht werden, bleken in coupe echter wel duidelijk zichtbaar. Hun diepte bedroeg meestal nog meer dan 20cm onder het opgravingsvlak, wat erop lijkt te wijzen dat de bewaringsgraad redelijk goed is.

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
De twee min of meer lineaire tracé's lijken, gezien hun identieke opbouw deel uit te maken van eenzelfde verdedigingsstructuur. Voorlopig konden nog geen echte gebouwplattegronden herkend worden, maar hoogstwaarschijnlijk maken de paalsporen wel degelijk deel uit van een aantal bouwstructuren. Eén grote kuil is mogelijk een waterput.

- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Er werden sporen aangesneden uit meerder perioden. De meeste sporen lijken te dateren uit de IJzertijd, hoewel enige voorzichtigheid geboden is wegens het vrij fragmentaire en weinig diagnostische karakter van de meeste scherven. Eén kuil is ouder en dateert uit het laat-Neolithicum. Een andere lijkt eerder Romeins. De verdedigingsstructuur stamt vermoedelijk uit de middeleeuwen of de postmiddeleeuwen. Enkele kuilen kunnen geplaatst worden in de postmiddeleeuwen, andere zijn dan weer duidelijk vrij recent.

- Zijn er vaststellingen in verband met de aanwezigheid van mogelijke steentijdsites die een aanvulling betekenen op de resultaten van het booronderzoek en de proefputten?

Een nieuw element in verband met de aanwezigheid van steentijdsites is de vondst van een kuil met daarin aardewerk in de traditie van de Klokbekecultuur. De kuil dateert dus uit het laat-Neolithicum. Dit wil uiteraard niet zeggen dat al het lithische vondstmateriaal ook uit deze periode stamt. De aangetroffen vuurstenen artefacten (waaronder een steker, een afslag en een knol waar afslagen afgehaald zijn) zijn moeilijk met zekerheid aan een periode toe te schrijven. De steker zou mogelijk ouder zijn (informatie Joris Sergant, Universiteit Gent). Verder lopen de resultaten vrij gelijk met deze van de voorgaande onderzoeken: de silexen werden verspreid over het terrein aangetroffen, waarbij de meeste afkomstig zijn uit de ploeglaag of uit een jonger spoor.

- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, welke aspecten verdienen daarbij bijzondere aandacht?

Ja, een vervolgonderzoek lijkt noodzakelijk. Tijdens het vervolgonderzoek moet er bij het aanleggen van het vlak rekening mee gehouden worden dat de bodemsporen zich door de sterke bioturbatie en uitloging pas duidelijker aftekenen op iets grotere diepte onder de ploeglaag. De sporen hebben een vrij bleke bruine kleur die soms niet zo heel veel verschilt van de bodem waar ze zich in bevinden. In coupe zijn de sporen wel goed zichtbaar. Daarnaast dient bij het aanleggen van het vlak ook extra aandacht besteed te worden aan de aanwezigheid van prehistorische indicatoren om de huidige kennis van de steentijdvindplaats(en) binnen het plangebied te verfijnen.

10. LITERATUUR

- **Uitgegeven bronnen**

- BRUYNINCKX T. 2009

Bruyninckx T. 2009, *Archeologische opgraving Tiendemeersstraat Bavikhove (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport-november 2009*, Monument Vandekerckhove nv.

- DALLE S. 2013

Dalle S., 2013, *Archeologische opgraving Oostmalsesteenweg Emblem (prov. Antwerpen). Basisrapport (conceptversie)*, Monument Vandekerckhove nv.

- EGGERMONT N. & DERWEDUWEN N. 2012

Eggermont N. & Derweduwen N. 2012, *Archeologische opgraving Zandberg Ingelmunster (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport (conceptversie)*, Monument Vandekerckhove nv.

- NOENS G. *et al.* 2012 (a)

Noens G. , Mikkelsen J., Laloo P. & Sergeant J., 2012, *Archeologisch booronderzoek Nijverheidstraat Ingelmunster (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport*, Monument Vandekerckhove nv.

- NOENS G. *et al.* 2012 (b)

Noens G. , Laloo P., Sergeant J., Wuyts F., Heynssens N., Trachet J. & Verbrugghe G. 2012, *Bijkomend archeologisch booronderzoek Nijverheidstraat Ingelmunster (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport*, Monument Vandekerckhove nv.

- NOENS G. & Mikkelsen J. 2012

Noens G. & Mikkelsen J. 2012, *Aanvullend proefputtenonderzoek Nijverheidstraat Ingelmunster (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport (conceptversie)*, Monument Vandekerckhove nv.

- VANHAECKE W. 2009

Vanhaecke W. 2009, De nevelen van de vroegste geschiedenis van Ingelmunster, in: *Heemkundige Kring Den Hert, Jaargang XXVIII, nr. 48*, Ingelmunster, pp. 54-58.

- VERSCHEURE A. & VANHOUTTE D. 1993

Verscheure A. & Vanhoutte D. 1993, De grote oorlog, Ingelmunster in mei 1940, in: *Heemkundige Kring Den Hert, jaargang XIV, nr. 28*, Ingelmunster, pp. 27-61.

- VERSCHEURE A. 2008

Verscheure A. 2008, Ingelmunster tijdens de Eerste Wereldoorlog, in: *Heemkundige Kring Den Hert, jaargang XXVII, nr. 47*, Ingelmunster, pp. 70-81.

- X., 2009

X., 2009, *De grote atlas van Ferraris*, Tielt.

- **Internetbronnen**

- Agentschap voor Geografische Informatie:

<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>

- Onroerend Erfgoed:

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/21732>

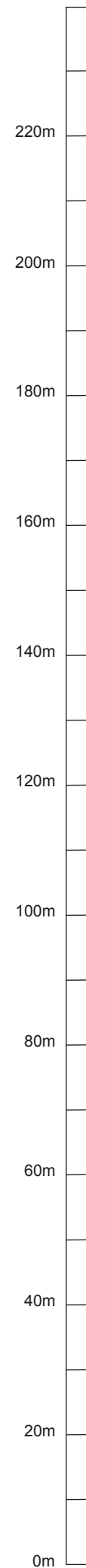
<http://cai.erfgoed.net>

- Provincie West-Vlaanderen:

<http://www.giswest.be/>

11. BIJLAGEN

- Bijlage 1 – situeringsplan
- Bijlage 2 – overzichtsplan
- Bijlage 3 - geïnterpreteerd sporenplan
- Bijlage 4 - sporenplan met situering van de boringen en proefputten uit voorgaande onderzoeken
- Bijlage 5 - aanduiding advieszone vervolgonderzoek met weergave van de geplande verkavelingswerken
- Bijlage 6 – wandprofielen
- Bijlage 7 - Harris matrix

Archeologisch vooronderzoek Ingelmunster - Nijverheidstraat 2013

Bijlage 1:
situeringsplan

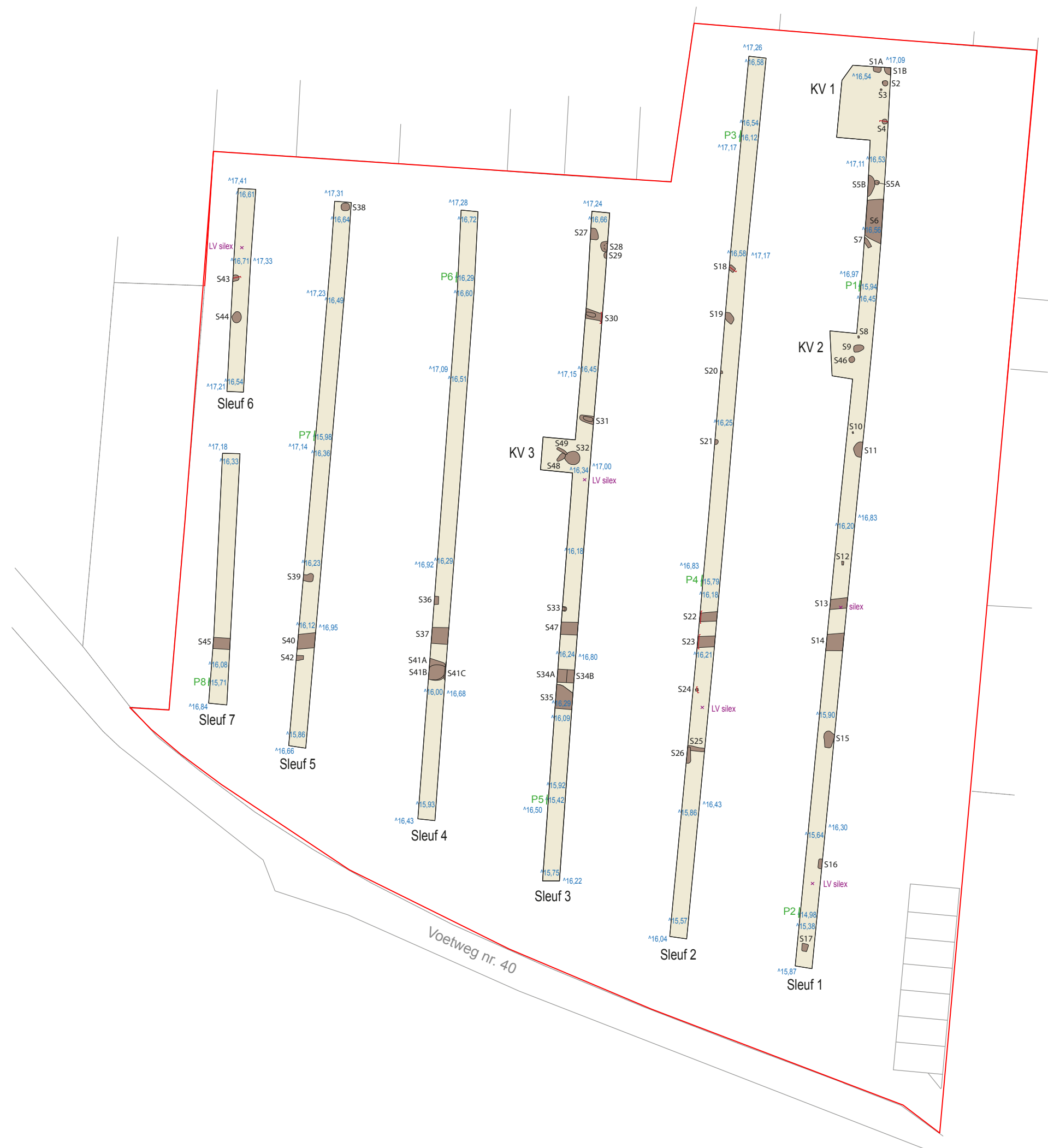
- Onderzoeksgebied
- Proefsleuven

Verg.nr. 2013/173

Monument
Vandekerckhove

Archeologisch vooronderzoek Ingelmunster - Nijverheidstraat 2013

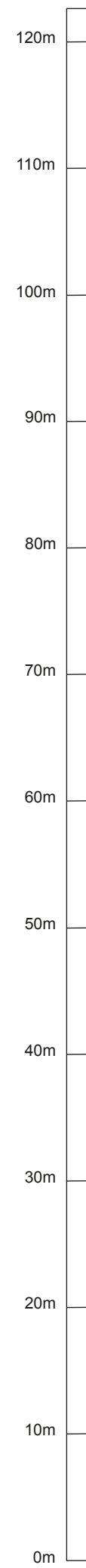
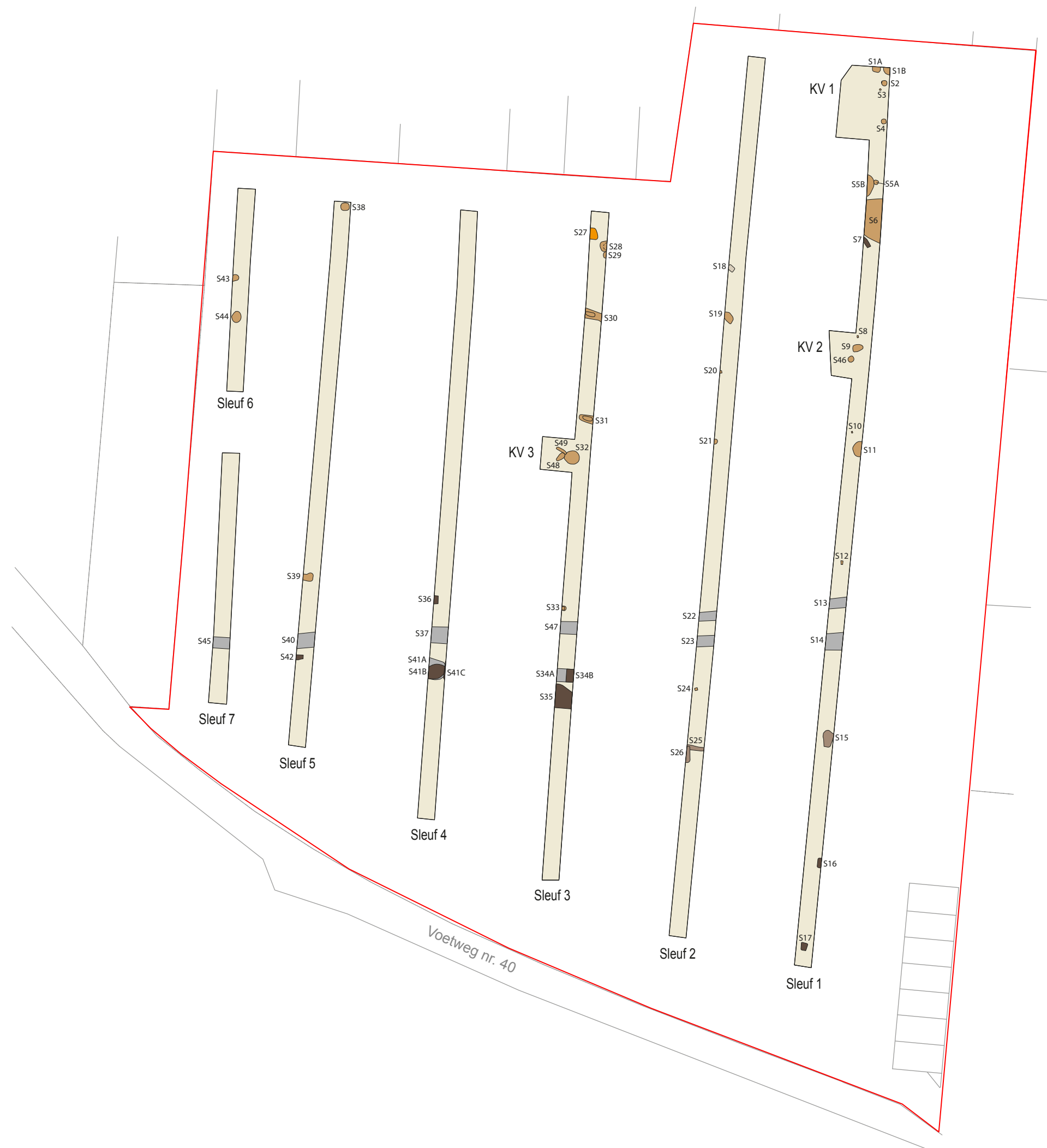
Bijlage 2: overzichtsplan

- Onderzoeksgebied
- Antropogene sporen
- Coupes
- Silexvondsten
- Hoogtes in m TAW

Verg.nr. 2013/173

Monument
Vandekerckhove

Archeologisch vooronderzoek Ingelmunster - Nijverheidstraat 2013

Bijlage 3:
geïnterpreteerd sporenplan

- Onderzoeksgebied
- Laat-Neolithicum
- IJzertijd, mogelijk late IJzertijd
- Romeinse periode
- Middeleeuwen of post-middeleeuwen: dubbele verdedigingsstructuur
- Postmiddeleeuwse kuilen
- (Vrij) recente kuilen

Verg.nr. 2013/173

Monument
Vandekerckhove

Archeologisch vooronderzoek Ingelmunster - Nijverheidstraat 2013

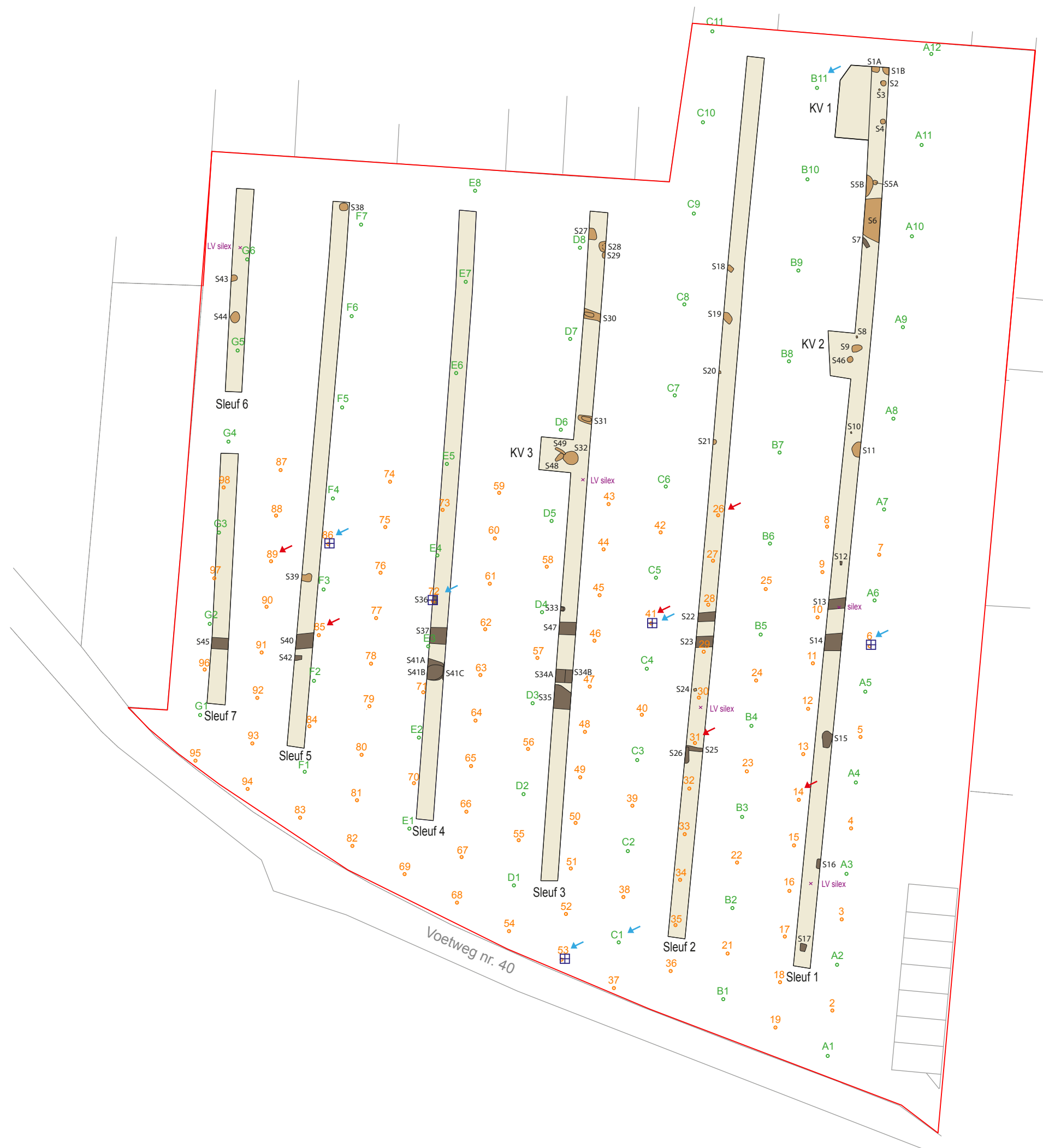
Bijlage 4:
sporenplan met situering van de boringen en proefputten uit voorgaande onderzoeken

- Onderzoeksgebied
- Sporen met aardewerk "in prehistorische techniek"
- Postmiddeleeuwse en recente sporen
- Silexvondsten
- Booronderzoek fase 1
- Booronderzoek fase 2
- Proefputten
- Boringen met aardewerk "in prehistorische techniek"
- Boringen met prehistorische indicatoren

Verg.nr. 2013/173

Monument
Vandekerckhove

X 72168
Y 179281

X 72392
Y 179281

X 72168
Y 179096

X 72392
Y 179096

Archeologisch vooronderzoek Ingelmunster - Nijverheidstraat 2013

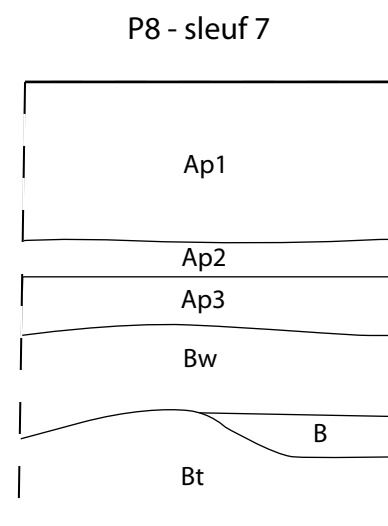
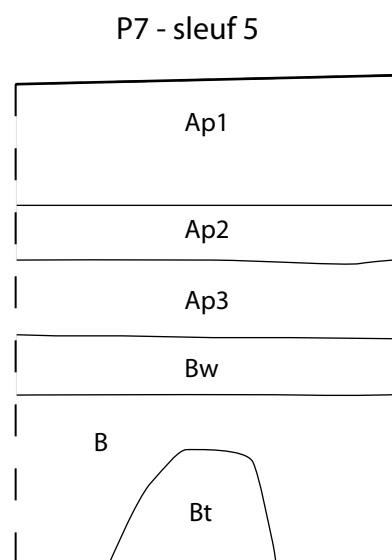
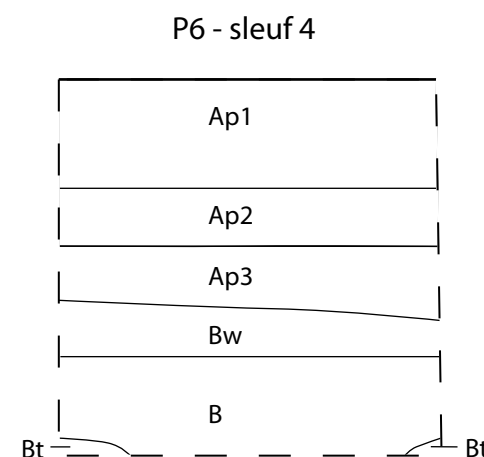
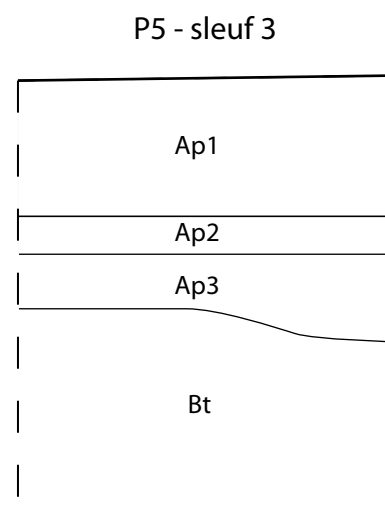
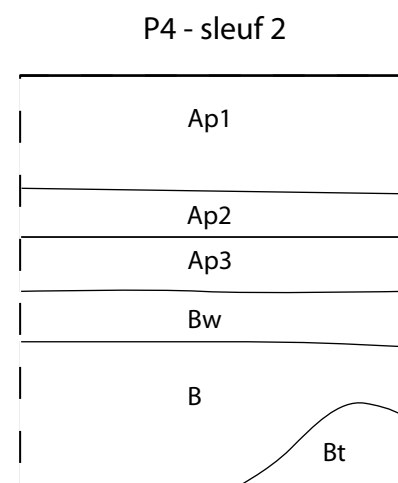
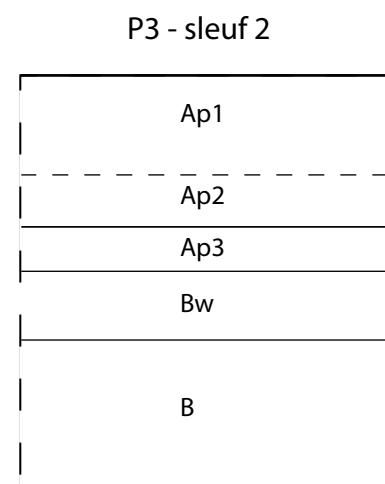
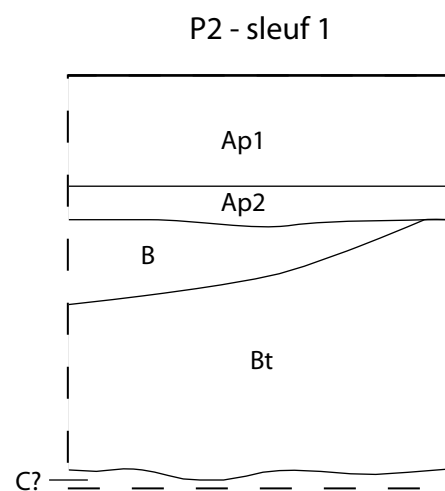
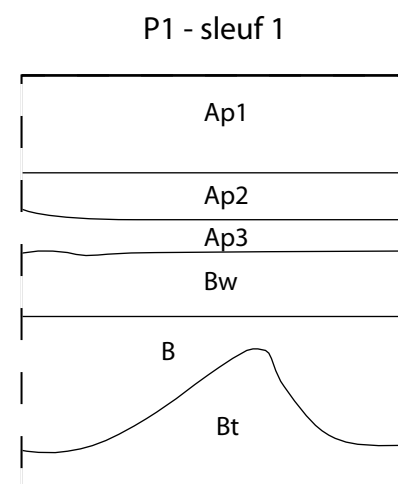
Bijlage 5:
aanduiding advieszone
vervolgonderzoek met
weergave van de geplande
verkavelingswerken

- Onderzoeksgebied
- Advieszone voor
vervolgonderzoek
- Proefsleuven
- Woningen
- Voortuinen
- Zij- en achtertuinen
- Openbaar groen
- Geplande weg

Verg.nr. 2013/173

Monument
Vandekerckhove

Archeologisch vooronderzoek Ingelmunster - Nijverheidstraat 2013

Bijlage 6: wandprofielen

- Ap1: eerste ploeglaag
- Ap2: tweede ploeglaag
- Ap3: derde ploeglaag
- Bw: bruine B-horizont
- B: gewone B-horizont
- Bt: verbrokkelde textuur
B-horizont
- C: moederbodemmateriaal

Verg.nr. 2013/173

Monument
Vandekerckhove

